

Roller och förväntningar - En kvalitativ studie om förskollärares resonemang kring deras anmälningskyldighet

Linn Adolfsson & Emma Ljungsten

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats SOPA63
Ht 13

Handledare: Mikael Sandgren

Abstract

Author: Linn Adolfsson & Emma Ljungsten

Title: Roller och förväntningar – En kvalitativ studie om förskollärares resonemang kring deras anmälningsskyldighet

Supervisor: Mikael Sandgren

In Sweden there are many children who are in need of help from the social services. For the social service to be able to do their job, and help the children and their family, they need people to notify them about the children who might need their support. Because of this there is a law in Sweden saying that all the professionals who meet with children within their professions need to notify the social service if they suspect that a child might need their help. The school and the teachers are the ones who have the best possibility to notice these children but research shows that not all of the suspected cases are notified to the social service. There are few studies that examine why teachers do not notify the social service or how the teachers feel about their obligation to report. Research shows that preschool teachers report fewer times than teachers who teach older kids. The purpose with this study was to examine how preschool teachers reason about their obligation to report suspicion that a child is being abused. To better understand how preschool teachers reason about their obligation to report we interviewed 8 preschool teachers. The results from the interviews were analyzed with role-set theory and we found that preschool teachers have multiple relationships (e.g. with the children, parents, colleagues, the principal and the social service) they need to take into consideration before they make a decision whether they should report or not. The preschool teachers also have a wealth of expectations from these different relationships that could help them in making a decision but the expectations can also influence the preschool teachers not to report. All of these relationships and expectations are factors that preschool teachers need to deal with in their daily work and the factors affect them when they have a suspicion about child maltreatment.

Keywords: Preschool teacher, obligation to report, maltreatment, role-set theory

Innehållsförteckning

Förord	4
1. Inledning	5
1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte & frågeställningar	7
1.3 Bakgrund	8
1.3.1 Lagstiftning - SoL 14 kap 1§. Anmälan om och avhjäljande av missförhållanden m.m. (Lag 2012:776)	8
1.3.2 Underlåtenhet att anmäla	8
1.3.3 Skola.....	9
1.3.4 Missförhållande	9
2. Tidigare forskning	10
2.1 Forskning kring förskollärare och anmälningsskyldighet	10
2.2 Att anmäla eller att inte anmäla.....	11
2.3 Att samarbeta med socialtjänsten	12
3. Metod	13
3.1 Val av metod	13
3.2 Semistrukturerad intervju – förtjänster och begränsningar	14
3.3 Förförståelse.....	15
3.4 Metodens tillförlitlighet.....	16
3.5 Urval.....	18
3.6 Bearbetning av material	20
3.7 Etiska överväganden	21
3.8 Arbetsfördelning.....	21
4. Teori	21
4.1 Role-set theory	22
4.2 Konflikt	23
5. Analys	24
5.1 Varför förskollärare anmäler	25
5.1.1 Förtjänster med lagen.....	25
5.1.2 Avvikande beteende.....	26
5.1.3 Medhåll från kollegor	27
5.2 Vad händer efter en anmälan.....	29
5.2.1 Återkoppling.....	29
5.2.2 Relationen till föräldrarna – efter en anmälan.....	32
5.3 Varför förskollärarna inte anmäler	35
5.3.1 Återkoppling.....	35
5.3.2 Misstankar	36
5.3.3 Vad är missförhållande?.....	38
5.3.4 Relationen till föräldrarna.....	39
5.3.5 Brist på medhåll.....	40
6. Sammanfattning	41
7. Diskussion	44
8. Referenslista	46
9. Bilagor	48
Bilaga 1 - Intervjuguide.....	48
Bilaga 2 - Informationsbrev	50

Förord

Vi vill tacka vår handledare Mikael Sandgren som alltid kommit med bra kritik och tips som hela tiden fått uppsatsen att utvecklas i rätt riktning.

Vi vill också tacka alla förskollärare som tog sig tid till att delta i våra intervjuer. Vi uppskattar verkligen att ni ville dela med er av era erfarenheter och var villiga att öppna upp er för oss och vi är väldigt tacksamma över de svar vi har fått från er, utan er hade vi aldrig kunnat skriva vår uppsats! Även ett tack till de förskollärare som inte hade tid att ställa upp på en intervju men som förde vidare informationen till kollegor och tipsade oss om andra som kunde ställa upp.

Linn Adolfsson & Emma Ljungsten

Lund, januari 2014

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Enligt Socialstyrelsens (2008) senaste statistik om insatser för barn och unga hade 21 500 barn och unga heldygnsinsatser någon gång under år 2007 och den 1 november 2007 var det cirka 28 300 barn och unga som hade en eller flera öppenvårdsinsatser. I socialtjänstlagen 5 kap 1§ står det att Socialnämnden ska verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden. För att Socialnämnden ska kunna tillgodose detta är det viktigt att de kommer i kontakt med barn och unga som behöver insatser för skydd och stöd. Det innebär att Socialnämnden är beroende av att olika myndigheter som på något sätt kommer i kontakt med barn som far illa lämnar uppgifter till Socialnämnden (Wiklund 2006:22). Därav är anmälningsskyldigheten en stor del i hjälparbetet och ett barns yttersta skydd (Olsson 2011:202).

Alla myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom är skyldiga att genast anmäla till Socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa (14 kap 1§). En sådan myndighet med stort ansvar är skolan och all personal som arbetar på skolan: lärare, förskollärare och även övrig personal är skyldiga att följa denna lag. Skolans personal och inte minst lärare träffar barn dagligen och är därför en viktig del i att uppmärksamma och fånga upp de barn som behöver hjälp. Socialtjänsten är alltså beroende av att lärare anmäler, men samtidigt har inte lärarna samma utgångspunkt i sitt yrke som socialtjänsten har eftersom deras arbete främst handlar om det pedagogiska. Skolan gör fler anmälningar än vad förskolan gör (SOU 2001:72) och därför har vi valt att koncentrerar oss på just förskolan och förskollärarna.

Barn står på olika sätt i beroendeförhållande till förskollärare (SOU 2011:33). Detta beroendeförhållande generar ett stort ansvar för de förskollärare som dagligen träffar dessa barn. Förskollärarna kan arbeta förebyggande då de har möjlighet att tidigt upptäcka missförhållanden av olika slag. Men bara för att signaler om att ett barn mår dåligt når förskolan på olika sätt, betyder det inte att det alltid uppmärksammas eller tas på allvar och Olsson (2011:202) visar att inte alla misstänkta fall anmäls.

Det finns svårigheter och ett tydligt dilemma för förskollärarna som är intressant att titta närmare på. Förskollärarna har flera relationer att förhålla sig till, och kan upplevas sitta på en dubbel roll. Som pedagog och förskollärare ska de vara med i uppfostrandet av

barnet och ha en nära relation med familjen som genererar ett ömsesidigt förtroende. De har även barnets bästa i åtanke, och går barnets bästa emot vad föräldrarna anser är barnets bästa skapas genast ett dilemma. Relationen förskollärarna har med barnets föräldrar kan vara en viktig faktor i om man gör en anmälan eller ej (Svensson & Janson 2008). Förskollärarna ska ha en god relation till föräldrarna och hjälpa och komplettera i uppfostran av deras barn samtidigt som de har en skyldighet att vid misstanke anmäla till socialtjänsten. I situationer då förskollärare misstänker missförhållande hos ett barn står förskollärarna därför inför en lojalitetskonflikt där förskollärarna möjligtvis tvingas gå emot föräldrarnas vilja om att anmäla till socialtjänsten (Killén 1993:307 genom Sagbakken 1990). Detta kan bidra till en osäkerhet hos förskollärarna i deras relation med barnets föräldrar och en bidragande faktor till att förskollärare inte anmäler är just att de är osäkra på hur föräldrarna kommer att reagera på anmälan (Svensson & Janson 2008).

Relationen till andra kollegor (förskollärare, rektor och kurator) och deras uppfattning kring barnet eller anmälningsskyldigheten skulle också kunna bidra till om en anmälan görs eller ej. Detta kan skapa konflikter i arbetsgruppen som gör att en anmälan fördröjs eller inte blir av. Oftast är det chefen (rektorn) som gör anmälan men det kan också hända att chefen inte vill eller vågar gå vidare med anmälan och det är då upp till förskolläraren att själv anmäla vilket även Olsson (2011:207) talar om. Det ligger alltid på den anmälningsskyldiges ansvar att se till att anmälan kommer in (Socialstyrelsen 2004). Det kan vara svårt att gå vidare med anmälan om man inte har stöd från sina kollegor och förskolläraren ställs inför en lojalitetskonflikt mellan sin verksamhet och barnet.

Att lagen är utformad så att förskollärare kan anmäla vid endast misstanke, kan också hjälpa dem i sitt beslut. Lagen innebär att anmälaren själv inte behöver ta reda på om misstankarna stämmer och vilka åtgärder som bör vidtas, det är upp till socialtjänsten att avgöra (Socialstyrelsen 2004). Detta skulle kunna upplevas som en förtjänst för förskollärarna eftersom det skulle kunna vara lättare att fatta beslut om att anmäla eftersom de inte behöver veta med säkerhet att misstankarna stämmer. Blir de ifrågasatta gällande en anmälan, från till exempel kollegor, kan de hänvisa till lagen och att det faktiskt har en skyldighet att agera. Detta kan hjälpa dem i deras beslutsfattande och kan

göra att de kan känna sig tryggare i att gå vidare vid misstanke om att ett barn far illa. Samtidigt skulle det kunna upplevas som svårt att anmäla något man inte är helt säker på.

Att förskollärare och socialtjänsten tolkar lagen olika och därmed får svårigheter i sitt samarbete är något som kan stå i vägen för att en anmälan görs. En förskollärares samarbete med socialtjänsten kan se olika ut och erfarenheter kan både vara positiva och negativa vilket kan leda till att en anmälan görs eller ej (Olsson 2011:202).

Det finns forskning kring förskollärare men denna är till största del vinklad till fördel till för det pedagogiska arbetet i skolan och inte på anmälningsskyldigheten. Det finns däremot en hel del forskning kring anmälningsskyldigheten som berör förskollärare men handlar mer om socialtjänstens arbete eftersom de är beroende av att få in anmälningar (Svensson 2013:21). Forskningen tar upp i vilken utsträckning anmälningsskyldigheten följs av professionella (skolpersonal, sjukvårdspersonal osv) och hur många misstänkta fall som faktiskt leder till en anmälan (Svensson 2013, Kruse 2013, Coccozza 2007, Dombrowski & Gischlar 2006). Även om forskningen till viss del handlar om lärare, riktar den främst in sig på socialtjänstens arbete, då den tar upp vad som händer med en anmälan, hur många gånger det blir en utredning, hur många gånger det sätts in insatser och hur många gånger en anmälan måste komma in till socialtjänsten för att någonting ska göras (Coccozza 2013). Det tas ofta upp att lärarna inte anmäler i så stor utsträckning som de borde göra (Svensson 2013, Kruse 2013, Coccozza 2007, Dombrowski & Gischlar 2006) men lite forskning finns kring varför det är så (Coccozza 2013). Det finns heller inte mycket forskning som handlar om lärarnas tankar och upplevelser om anmälningsskyldigheten och allra minst kring det stöd lagen kan vara, samtidigt som det är möjligt att det är lärarna som sitter på många svar om ämnet. Vi väljer därför att lägga socialtjänstens arbete åt sidan och istället titta på hur förskollärarna resonerar kring anmälningsskyldighetens svårigheter och förtjänster.

1.2 Syfte & frågeställningar

Syftet med vår uppsats är att förstå hur förskollärare resonerar om anmälningsskyldigheten vid misstanke om att ett barn far illa.

- Vilka erfarenheter av svårigheter har förskollärarna kring anmälningsskyldigheten?

- Vilka erfarenheter av förtjänster har förskollärarna kring anmälningsskyldigheten?
- Hur resonerar förskollärarna kring sin kunskap om barn som far illa?
- Hur resonerar förskollärare kring att anmäla vid misstanke?

1.3 Bakgrund

1.3.1 Lagstiftning - SoL 14 kap 1§. Anmälan om och avhjälpande av missförhållanden m.m. (Lag 2012:776)

I Sverige finns det en lång tradition kring bestämmelser om anmälningsskyldighet i barnavårdslagarna. Den första lagen kring bestämmelserna kom 1924 och lagen har sedan dess skärpts och innefattar nu fler yrkeskategorier (Socialstyrelsen 2004). Idag berör anmälningsskyldigheten anställda inom myndigheter samt enskild verksamhet vars verksamhet berör barn och ungdom, så som skola, hälsa- och sjukvård och socialtjänsten. De som har en anmälningsskyldighet ska "genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa" (SoL 14 kap 1§). Kriterierna för om ett barn far illa varierar beroende på barnets ålder och omständigheterna i övrigt (JO lagkommentar 2013). Lagen innebär att anmälaren själv inte behöver ta reda på om misstankarna stämmer och vilka åtgärder som bör vidtas utan detta är sedan upp till socialtjänsten att avgöra (Socialstyrelsen 2004). Anmälaren behöver därför inte vara säker på att socialtjänsten behöver ingripa och anmälan kan göras även beträffande svårbedömda och obestyrkta uppgifter och anmälaren kan utgå från sin egen bedömning och iakttagelser (JO lagkommentar 2013). Den som är skyldig att anmäla är även skyldig att lämna uppgifter till socialtjänsten (SoL 14 kap 1§) oavsett om uppgiftslämnaren själv gjort en anmälan eller om socialtjänsten fått kännedom om barnet på annat sätt (Socialstyrelsen 2004).

1.3.2 Underlåtenhet att anmäla

Forskning visar att skola och förskola endast anmäler i 30-40 procent av alla anmälningspliktiga fall och det finns ett stort mörkertal och ofta görs ingen anmälan (Olsson 2011:202). Detta skulle kunna bero på att lagstiftningen inte preciserar vad det innebär att ett barn far illa och tvingar förskollärare att förhålla sig till en vag definition (Wiklund 2006:22). Det skulle också kunna bero på att de inte får tillräckligt med kunskap och information kring anmälningsskyldigheten (Olsson 2011:202). Det är huvudmannens ansvar att se till att förskollärare och annan personal vid förskole- och skolenheterna har tillräcklig förståelse och kunskap om lagen samt att verksamheterna

följer den (Skolverket 2013). Om en förskollärare inte anmäler kan denne dömas till tjänstefel enligt 20 kap 1 § brottsbalken eller till disciplinpåföljd enligt 14 § lagen (1994:260) om offentlig anställning, LOA. Är förskolläraren anställd inom kommun och landsting kan denne "åläggas disciplinpåföljd i form av skriftlig varning eller löneavdrag" (Socialstyrelsen 2004).

1.3.3 Skola

I Sverige går drygt 2 miljoner barn i någon form av utbildning eller pedagogisk verksamhet. Av dessa finns 1,4 miljoner i förskola, fritidshem och utbildning för skolpliktiga elever. Utbildningarna kan bedrivas av såväl offentliga som enskilda huvudmän. I utbildningarna finns förutom undervisning t.ex. raster, måltider, elevhälsa, utflykter och arbetsplatsförlagt arbete (SOU 2011:33). "Förskolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran, utveckling och växande. Förskolans uppgift innebär att i samarbete med föräldrarna verka för att varje barn får möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar" (skolverkets läroplan 2010:5).

1.3.4 Missförhållande

Vad missförhållande innebär är svårt att definiera. Begreppet barn som far illa innefattar alla former av övergrepp, försummelse och utnyttjande som leder till faktisk eller potentiell skada för barnets hälsa eller utveckling. Det skulle kunna avse barn och ungdomar som i hemmet utsätts för fysiskt eller psykiskt våld, sexuella övergrepp, kränkningar och fysisk försummelse. Det kan också avse barn som har allvarliga relationsproblem i förhållande till familjen, barn som blir vittne till våld eller barn som lever i en miljö där våld och hot om våld förekommer. Vidare ingår även barn och ungdomar som på grund av sitt eget beteende far illa. Detta kan bero på missbruk, kriminalitet eller annat självdestruktivt beteende. Barn som utsätts för hot, våld eller övergrepp från jämnåriga eller andra, samt barn med stora problem i sin skolsituation föranledda av social problematik ingår också i målgruppen (Socialstyrelsen 2013:29).

Begreppet barn som far illa, kommer ifrån engelskans *Child maltreatment*. Detta begrepp innefattar enligt WHO:s definition alla former av övergrepp, försummelse och utnyttjande som leder till skada för barnets hälsa och utveckling, faktiskt eller potentiell. Det spelar ingen roll om det är kulturella bakgrundsfaktorer eller okunskap om barns behov, eller om det är oavsiktligt eller avsiktligt (Socialstyrelsen 2013:28).

Eftersom många av områdena går in i varandra och kunskaperna om barn som far illa hela tiden förbättras och nya områden uppstår är det inte lätt att göra en enkel definition av begreppet barn som far illa. Därför kan inte de uppräknade situationerna vara heltäckande (Socialstyrelsen 2013:28).

2. Tidigare forskning

I vårt sökande efter tidigare forskning har vi koncentrerat oss på att hitta forskning som handlar om både förskollärare och anmälningsskyldigheten. Vi har funnit två avhandlingar som handlar om detta; Birgitta Svenssons (2013) avhandling handlar om barn som far illa i sin hemmiljö och hon har fokuserat på barn med långvarig sjukdom/funktionsnedsättning och hur förskolan kan arbeta på ett förebyggande vis. Madeleine Cocozzas (2007) avhandling handlar om anmälningar av barn i Linköpings kommun 1998 och hur barnavården ser ut från en anmälan till insats. Kruse (2013) och Dombrowski & Gischlar (2006) har skrivit artiklar utifrån anmälningsskyldigheten i USA. Kruse (2013) har gjort en jämförelse kring anmälningsskyldigheten mellan olika delstater i USA och Dombrowski & Gischlars (2006) artikel betonar det stöd som lärare behöver vid en anmälan.

2.1 Forskning kring förskollärare och anmälningsskyldighet

Svensson (2013) menar att forskning att förskollärare sitter på en bra position för att upptäcka missförhållande hos barn, och benämner förskolan som en ”upptäckande och stödjande arena”. Eftersom förskollärarna träffar barnen dagligen och därför får en tät kontakt med både barnen och barnens föräldrar har de bra förutsättningar för att kunna upptäcka missförhållande (Kruse 2013). Förskollärare kan observera barnen dagligen och kan jämföra barnens beteende över tid och även med andra barn. Kruse (ibid.) skriver även att barn ofta får en god relation till sina förskollärare och att de därför har lätt för att anförtro sig till dem, vilket gör att en förskollärare kan få information som kan göra att man upptäcker missförhållande. Trots detta har det visat sig att förskollärare inte anmäler i alla de fall de misstänker missförhållanden och Svensson (2013) skriver att det finns ”tendenser till att professionella väljer att undvika problematiken”. Svensson (2013), Dombrowski & Gischlar (2006) och Cocozza (2007) visar att det är få av de misstänka fallen som leder till en anmälan och har fått fram olika resultat, i spannet 16-33%. Det är alltså endast upp till en tredjedel av alla de misstänkta fallen om missförhållande som anmäls. Enligt Cocozzas (2007) avhandling stod de professionella (skola, barnhälsovård,

barn och ungdomspsykiatrisk klinik) för 33 % av de anmälningarna som kom in till socialtjänsten, detta var den andra största gruppen anmälare (efter polisen) och skola stod för 29 % av de professionellas anmälningar. Coccozza (2007) menar att det finns lite forskning kring varför man inte gör en anmälan och det behövs mer forskning kring detta.

2.2 Att anmäla eller att inte anmäla

Att förskollärare inte anmäler kan bero på många olika anledningar och Dombrowski & Gischlar (2006) menar att förskollärare, speciellt nya förskollärare, ställs inför svårigheter varje dag. Dessa svårigheter handlar om att upptäcka just missförhållanden och därefter också anmäla dem (ibid.) och en anledning till att det görs för få anmälningar skulle kunna vara att lärare inte har kunskap om hur man upptäcker missförhållande hos barn (Krase 2013). I Krase (ibid.) studie framgår det att anmälningarna från skolan sällan ledde till en utredning och att det var anmälningar från andra icke-professionella (så som grannar eller anonyma) som ledde till utredning. Krase (ibid.) menar att det är viktigt att förskollärare har full kunskap om hur en anmälan ska se ut och vad som krävs för att en anmälan ska göras. Dombrowski och Gischlar (2006) menar också att lärare därför borde få en formell utbildning i att upptäcka och identifiera missförhållanden, för att kunna hänvisa vidare och att anmäla. De menar att skolan skulle tjäna på att fostra en kultur och policy som handlar om att skapa en medvetenhet om de negativa effekterna missförhållanden har, och som istället stöttar lärarna till att anmäla missförhållanden. Policyn skulle handla om riktlinjer som lärarna kan rätta sig efter när de upptäcker missförhållanden, men känner sig osäkra på hur de ska gå till väga. Kulturen i sin tur handlar om vilken ”personlighet” skolan har. Ett öppet klimat i skolan innebär en ömsesidig respekt för varandra, lärare och elever emellan. Forskning visar enligt Dombrowski och Gischlar (ibid.) att ansvaret över om skolan har ett öppet skolklimat eller inte, ligger hos administrationen.

Svensson (2013) fann att det som gjorde att förskollärare anmälde till socialtjänsten var allvarlighetsgraden på misstanken, deras utbildningsnivå eller om det fanns konkreta misstankar till specifika fall. Exempelvis om en förälder vid hämtning av barnet har kommit berusad till förskolan. Anledningar till att förskollärarna inte anmäler var enligt Svensson (ibid.), först och främst, att de ansåg att de själva hade tillräckligt med resurser för att hjälpa barnet men även att de var osäkra i sin relation med barnets föräldrar och

inte visste hur föräldrarna skulle reagera på en anmälan. Kruse (2013) tar upp att förskollärarna möjligtvis tänker att någon annan kommer att anmäla. För att undvika att en anmälan inte görs på grund av relationen till föräldrarna menar Dombrowski & Gischlar (2006) att lärarna behöver kommunicera till föräldrarna att de måste följa lagen och rapportera om de upptäcker missförhållanden, detta för att föräldrar inte ska känna sig kränkta eller förrådda. De föreslår att man pratar om lagen så som man gör om annat i skolan, till exempel genom ett brev hem till föräldrarna där de redovisar lagen och hur de arbetar med den.

Svensson (2013) tar i sin avhandling upp att det även finns emotionella hinder för att barn som far eller riskerar att fara illa i praktiken inte får något stöd. Svensson (ibid) menar att dessa hinder främst finns mellan barnets föräldrar och professionella eller mellan barnet och professionella. Dessa emotionella hinder handlar om rädsla hos den professionella; rädslan över hur reaktionen från föräldrarna blir om en anmälan görs och rädsla för att anmälan till socialtjänsten gör mer skada än nytta för barnet. Andra emotionella hinder och svårigheter som också spelar in är huruvida den professionella har ork att se och acceptera att barnet far illa. Dombrowski & Gischlar (2006) tar också upp de känslomässiga hinder som finns för en förskollärare och menar att utbildning och en gemensam policy kan göra det lättare att införa ett ”känslomässigt stöttande klimat” för förskollärarna.

2.3 Att samarbeta med socialtjänsten

En annan anledning till att en anmälan inte görs är förskollärarnas bristande tilltro till socialtjänsten (Svensson 2013). Den bristande tilltron skulle kunna vara att förskollärarna tvivlar på att socialtjänsten har den kompetens som krävs för att hjälpa barnen och familjen och Svensson (ibid.) skriver att förskollärare uppgav att de hade bristande stöd från socialtjänst och psykolog. Den bristande tilltron blir ett emotionellt hinder som gör att förskolorna väljer att klara sig själv och försöker hjälpa barnen och familjerna utan socialtjänsten. Coccozza (2007) har också uppmärksammat samarbetet mellan förskola och socialtjänsten och har studerat hur socialtjänsten går till väga när de får in en anmälan, om de exempelvis tar kontakt med familjen, barnet eller den professionella som anmält. Det framkom då att professionella anmälare som får en negativ ”upplevelse” i mötet med socialtjänsten drar sig för att anmäla i framtiden. Studien visar att socialtjänsten sällan tar kontakt med den professionella vilket kan leda till att den

professionella tappar förtroendet för socialtjänsten och drar sig för att anmäla nästa gång. Cocozza (ibid.) menar att ”mottagandet av professionellas anmälningar behöver kvalitetssäkras” och att “Säkerheten för att professionella som anmäler inom ramen för anmälningsplikten, får ett kvalitativt bra bemötande kan ökas genom att utarbeta riktlinjer för hur en anmälan ska bedömas och vilka kontakter som ska tas”. Även Dombrowski & Gischlar (2006) diskuterar behovet av ett ökat samarbete med USAs motsvarande socialtjänst, CPS (Child Protective Service) eftersom de kan vara hjälpsamma med att ge information om vad som behöver göras och vart skolan ska vända sig.

3. Metod

3.1 Val av metod

Vi har inspirerats av den hermeneutiska läran eftersom vi ville förstå hur förskollärare resonerar kring anmälningskyldigheten och inte bara begripa rent intellektuellt (Thurén 2007:94). Den hermeneutiska läran poängterar förståelsen för personen och inte att bara förklara varför personen gör på ett visst sätt. Vi vet och kan begripa varför exempelvis anmälningsfrekvensen är låg men för att förstå varför en förskollärare inte anmäler måste vi ta reda på hur förskolläraren själv upplever och känner kring sin situation. För att kunna undersöka hur förskollärare resonerar kring anmälningskyldigheten när de misstänker att ett barn far illa, behövde vi prata med förskollärare. Därav föll valet på att genomföra en kvalitativ undersökning. Att se det från deras perspektiv, genom intervjuer, var därför det bästa sättet för oss att få fram deras erfarenheter och hur de resonerar kring dem. På så sätt fick vi också tillgång till hur förskollärarna resonerar kring sin anmälningskyldighet, val och handlingar på ett djupare plan (Bryman 2011:33).

Vi var inte ute efter att belägga eller bevisa något i vår uppsats, utan vi ville lyfta fram de enskilda förskollärarna och deras subjektiva uppfattning. Därför drar vi inte några generella slutsatser. Däremot har vi tolkat vår empiri med hjälp av teori för att kunna hitta mönster. Vi har inte generaliserat till något som stämmer för alla förskollärare men vi har fått fram versioner av verkliga historier från just förskollärarna i vår uppsats, som vi sedan har kopplat till teori. Detta innebär att vi fick insikt i de förhållanden och sammanhang som fanns för just dessa individer och vilka känslor och upplevelser förskollärare skulle kunna ha (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2011:36).

3.2 Semistrukturerad intervju – förtjänster och begränsningar

Vi valde att använda oss av semistrukturerade intervjuer. Genom att göra just det tillät vi förskollärarna att beskriva och tala med sina egna ord och termer och vi fick kunskap om deras känslor och upplevelser och de förhållanden som fanns i den miljö de arbetar i (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2011:36). Semistrukturerad intervju innebär att man som intervjuare har färdiga frågor som man ställer till alla intervjupersoner men där ordningsföljden på frågorna kan variera. Vi hade därför möjlighet att ställa följdfrågor om det var något vi ville veta mer om (Bryman 2011:206). Vi följde en intervjuguide (se bilaga 1) med mer eller mindre öppna frågor. De öppna frågorna var till för att förskollärarna skulle kunna tala fritt och för att vi inte skulle leda dem i någon riktning, medan de mindre öppna frågorna fanns till för att vi ändå skulle kunna hålla oss till våra teman och för att vi skulle kunna få svar på det vi faktiskt ville undersöka. Under intervjuerna var vi öppna och lyhörda när intervjupersonerna talade om sådant som var viktigt för dem, men som vi inte från början hade planerat att prata om. Till exempel var det en intervjuperson som nämnde sina privata erfarenheter av att anmäla och bli anmäld, även utanför förskolan. Genom att vara öppna inför detta, fick vi insikt i att deras privata erfarenheter påverkar dem i sitt handlande på jobbet. Vi var alltså friare i samtalet och kunde ta upp nya frågor och teman under samtalets gång. På detta sätt fick vi fler nyanser och dimensioner än vad vi hade fått med standardiserade frågor (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2011:40). Vi hade också i åtanke att det för oss kunde bli viktigt att analysera även det intervjupersonerna inte pratar om. Ett uteblivet svar kunde vara lika viktigt som ett svar. Så att styra dem med för strukturerade frågor var aldrig ett alternativ för oss.

En nackdel med semistrukturerade intervjuer kan vara att intervjuerna blir av olika kvalitet eftersom intervjuer är situationsbundna. Semistrukturerade intervjuer kräver tid, vilket alla intervjupersonerna inte hade. En intervjuperson upplevdes som stressad vilket påverkade oss i att avsluta intervjun tidigare och vi fick inte så mycket tid med intervjupersonen som vi skulle velat ha. Intervjun blev kort och hade kunnat bli mer intressant om vi hade haft tid till att gå mer på djupet genom att ställa fler följdfrågor om dennes upplevelser. Detta är något som vi sedan förhållit oss till när vi bearbetat materialet. Vi hade velat ha mer information från intervjupersonen, men samtidigt var informationen vi fick från denne relevant och sann och gav oss en ny infallsvinkel på problemet.

Semistrukturerade intervjuer kräver att man är förberedd och vi minskade risken för att få en dålig intervju genom att göra två stycken provintervjuer innan vi satte igång med de faktiska intervjuerna. Provintervjuerna resulterade i att vi formulerade om några frågor för att göra de mer förståeliga. Vi upplevde inte att de första intervjuerna blev sämre, men efter de två första intervjuerna blev vi bättre på att ställa mer öppna frågor och låta intervjupersoner leda oss framåt. Vi valde att spela in intervjuerna med våra mobiltelefoner och vi hade två stycken igång samtidigt ifall den ena skulle gå sönder. Vid två tillfällen spelade den ena telefonen inte in intervjun men eftersom vi hade säkrat upp med två stycken igång samtidigt, blev ändå alla intervjuer inspelade. Eftersom vi spelade in intervjuerna kunde vi koncentrera oss på vad intervjupersonerna sa och kunde följa upp med frågor och synpunkter. Hade vi antecknat hade vårt fokus lagts för mycket på att hinna med att skriva det som sägs (Bryman 2011:428).

3.3 Förförståelse

Det var viktigt för oss att vi var medvetna om att intervjupersonen och vi som intervjuar ofrånkomligen påverkas av varandra och att vi försöker lägga vår förförståelse åt sidan för att inte påverka intervjupersonen för mycket. Våra förutfattade meningar kan göra att vi förväntar oss ett visst svar och att vi därför utformar frågorna efter vad vi vill få fram. Hur mycket vi än försöker distansera oss, har vi en förförståelse kring det område vi studerar och en förväntning på vilka resultat man ska få och detta kan bli problematiskt (Ahrne & Svensson 2011:10). Även om vi inte har någon erfarenhet av att arbeta inom barnomsorgen, hade vi på grund av andra erfarenheter till viss del förutfattade meningar om hur förskollärare uppfattar anmälningsskyldigheten och kunskap om lagen i sig. Under praktikterminen kom vi i kontakt med barn som for illa på ett eller annat sätt, eftersom vi var på socialtjänsten och på ett utredningshem för familjer. Verksamheterna arbetar med att utreda och hjälpa barn och familjer som på något sätt behöver hjälp, så vi har alltså fått följa arbetet som följer efter att de först har kommit i kontakt med socialtjänsten. I båda verksamheterna har vi även kommit i kontakt med familjer som har blivit anmälda av skola och förskola, samt lärare som gjort en anmälan. Detta gjorde att det blev viktigt för oss att ställa så neutrala frågor som möjligt, och inte frågor som skulle kunna belägga våra förutfattade meningar och erfarenheter. En risk med intervjuer är också att man som intervjuare styr intervjupersonen och får den att prata om sådant som vi vill men som inte är relevant för den personen och det kan hända att vi då missar något viktigt som intervjupersonen annars berättat. Detta är något vi som vi var medvetna om

och vi tänkte på att vi måste gå in i intervjun med ett öppet sinne och låta intervjupersonen tala om det som är viktigt för dem. Vi avbröt därför inte om de pratade om sådant som gick utanför vårt tema, och vi var uppmärksamma på vad de tyckte var viktigt att diskutera genom att ställa följdfrågor på det som de tog upp utanför vår intervjuguide.

3.4 Metodens tillförlitlighet

Reliabilitet och validitet utgör viktiga kriterier för en kvantitativ inriktad forskare när de ska få en bild av hur kvaliteten i en undersökning är. Vad undersöker vi, och stämmer det överens med det vi ämnade undersöka? Det handlar alltså om trovärdighet och äkthet i undersökningen. Ett begrepp som är centralt i diskussionen kring en studies tillförlitlighet, är reliabilitet. Kan man vid en upprepad studie få samma resultat eller uppkom resultaten av en slump? Eftersom begreppet reliabilitet handlar om hur man mäter något, och vi inte ska göra det, har vi valt att fortsätta diskutera i termer av pålitlighet och överförbarhet istället. Begreppet validitet syftar till om man mäter det man avsett mäta, och blir därmed relevant i vår undersökning.

En studie får pålitlighet genom att den kan genomföras igen, men av andra personer som använder samma material. Men “en intervju säger något om stunden då den gjordes, något om hur en person har uppfattat ämnet för intervjun, och något om det som tillskrevs diskussionen just där och då men inte något annat utanför den situationen” (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2011:37). Vem som skulle ställa upp på intervjun var inte helt bestämt innan vi kom till förskolorna. I vissa fall blev det bestämt när vi stod i dörren och de förskollärarna som hade tid var de som ställde upp på intervjun. Detta gjorde att vi inte visste exakt vem vi skulle intervjua i förväg och kunde inte ha någon förförståelse om just den personen och vi hade ingen aning om vilka historier och erfarenheter vi skulle få ta del av. Detta gjorde att vi hade kunnat få helt andra historier och fått ta del av andra erfarenheter om vi hade kommit till förskolorna vid andra tillfällen då andra haft tid att ställa upp. Detta gör också att om andra gör om vår undersökning kommer de med största sannolikhet få andra svar och historier eftersom de antagligen kommer intervjua andra förskollärare med andra erfarenheter och upplevelser. Därför blir det svårt att göra om undersökningen och få samma resultat.

När man pratar om validitet i kvalitativ forskning, handlar det om man “observerar, identifierar eller mäter det man säger sig mäta” (Bryman 2011:352). Eftersom vi har genomfört intervjuer av personer är det viktigt att det fanns en trovärdighet i de material vi fick fram. Ett sätt för att säkra trovärdigheten och tillförlitligheten är att förmedla resultaten till de människor som varit föremål för undersökningen (respondentvalidering). Detta hjälper forskare att försäkra sig om att resultaten stämmer överens med de erfarenheter och uppfattningar deltagarna har (Bryman 2011:353). Genom att skicka den utskrivna intervjun till intervjupersonen hade vi kunnat försäkra oss om att vi uppfattat det intervjupersonerna har sagt på ett korrekt sätt och därigenom göra vår studie trovärdig. I den bästa av världar hade vi gjort detta, men på grund av tidspress valde vi dock att avstå. Det kan också vara problematiskt då de intervjuade personerna kan dra sig för att ge kritik eftersom att de har utvecklat en relation till forskaren. Respondentvalideringen kan också föranleda defensiva reaktioner från deltagarnas sida vilket i sin tur kan resultera i att de vill censurera vissa delar (Bryman 2011:353). Vi blev tvungna att förhålla oss till att vi inte gjort en respondentvalidering och vi kan inte vara helt säkra på att vi faktiskt har uppfattat forskollärarnas åsikter korrekt. Att vi spelade in intervjuerna gör att vi vet precis vad forskollärarna sa men det finns ändå en risk i att det de sa skiljer sig mot det de menade.

En faktor som bidrog till tillförlitlighet i vår studie, är vårt deltagande under insamlingen av data. Den interna validiteten blir en styrka i kvalitativa undersökningar eftersom den långa närvaron gör det möjligt för oss som forskare att säkerhetsställa en överenskommelse mellan våra frågeställningar och de data vi får fram (Bryman 2011:352).

Vi har i analysen tydligt redogjort för komplexiteten i deras resonemang, och försökt att inte vinkla åt det ena eller det andra hållet. På detta sätt har vi försökt ge en rättvis bild av det intervjupersonerna har sagt för att få en äkthet i vår undersökning (Bryman 2011:357). Vi har använt oss av citat i vår analys eftersom detta ger en högre trovärdighet då citat visar källan till vår analys. Eftersom vi spelade in intervjuerna kunde vi också se till att våra intervjupersoner blev korrekt citerade. Att vi spelade in intervjuerna ledde till att vi kunde analysera det de faktiskt sa och inte det vi mindes att de sa. På detta sätt minskade vi risken för att vi skulle glömma bort någonting viktigt. Vi transkriberade intervjuerna så att vi kunde koda materialet systematiskt. Detta innebär att

validiteten i vår undersökning ökar. Eftersom vi är två personer som har genomfört undersökningen, har det också varit mindre risk att vi missat något, och vi har hela tiden diskuterat den data vi får fram.

3.5 Urval

Vi ville undersöka hur förskollärare resonerar kring anmälningsskyldigheten och därför blev det självklart att det är förskollärare vi vill intervjua. Vårt urval blir därför målinriktat, eftersom vårt urval styrs av vår forskningsfråga (Bryman 2011:434). För att få tag i intervjupersoner, ringde vi till elva förskolor i en kommun i södra Sverige. Två svarade direkt att de ville vara med och två bad oss återkomma på grund av att de var stressade. Detta gjorde vi inte eftersom vi under tiden hann få tag i så pass många andra som var intresserade av att delta. Resten vi ringde var intresserade och fick ett informationsbrev (se bilaga 2) på mail. Alla vi mailade till skulle även informera sina kollegor och höra om det var någon mer som var intresserad. En förskola svarade på mail att de inte var intresserade. Efter tre dagar ringde vi upp alla som var intresserade och inte hade tackat nej via mail. De hade då fått tid på sig att läsa informationsbrevet och prata med sina kollegor. Vid detta tillfälle var det två förskolor som tackade nej. Det återstod då fyra förskolor varav 13 förskollärare kunde ställa upp på intervju. Vi valde då att intervjua två från varje förskola vilket gav oss åtta intervjupersoner. Vi valde att endast intervjua 8 förskollärare för att vara säkra på att vi skulle hinna med att bearbeta alla intervjuer så bra som möjligt.

Vi valde medvetet att ringa direkt till avdelningarna och prata med förskollärarna, och kontaktinformationen hittade vi på kommunens hemsida. Vi valde ut olika avdelningar vi skulle kontakta från listan, men la ingen vikt vid vilken förskola vi ringde, eftersom vi ville intervjua förskollärare och det var mindre viktigt var de arbetade. Vi valde att ringa direkt till avdelningarna och inte till chefen eftersom vi ville försäkra oss om att chefen inte skulle välja ut intervjupersoner åt oss, och på så sätt kunna vinkla urvalet i den mening att han eller hon väljer ut personer som han eller hon tror kommer ge en positiv bild av verksamheten (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2011:42). Dock valde vi att skriva i informationsbrevet (se bilaga 2) att förskollärarna skulle vara uppmärksamma på om de behövde få ett godkännande från chefen för att vi skulle få komma ut på förskolan, detta eftersom vi valde att genomföra intervjuerna på arbetstid och på arbetsplatsen. Det var en förskollärare som mailade tillbaka att vi var tvungna att gå via deras chef innan vi kunde

komma ut och intervju dem, detta var något vi gjorde och vi fick ett godkännande av chefen.

De som vi pratade med blev tillfrågade av oss att även prata med kollegor och vilka kollegor som denna person då pratade med är inget som vi kunde styra över. Det är därför möjligt att urvalet blev vinklat i alla fall eftersom förskollärarna kan ha valt att fråga de kollegor som har samma åsikter som de. Vi tror däremot inte att detta har påverkat vår undersökning eftersom vi endast har två förskollärare från varje förskola och vi har sett att det ändå kommit fram olika historier och erfarenheter. Som vi tog upp under metodens tillförlitlighet, så visste vi inte vilka vi skulle intervju innan vi var på plats för att genomföra dem. Eftersom vi skulle genomföra intervjuerna på arbetstid var det inte alltid helt självklart i förväg vem som kunde tänkas ställa upp. I vissa intervjuer ställde personer upp som inte från början hade tänkt medverka. Detta innebar att vi aldrig visste om det var en kvinnlig eller en manlig, gammal eller ung eller nyexaminerad eller erfaren förskollärare vi skulle få intervju. Vi märkte under intervjuernas gång att många historier påminde om varandra men att förskollärarna ändå hade olika erfarenheter utifrån situationerna.

Urvalet består av; Anna 55 år som har 33 års erfarenhet, Alice 26 år som har 2 års erfarenhet, Peter 37 år som har 9 års erfarenhet men är utbildad förskollärare sedan 2 år tillbaka, Camilla 39 år som har 16 års erfarenhet, Kajsa 37 år som har 6 års erfarenhet och är barnskötare, Lisa 55 år som har 10 års erfarenhet, Kristina 42 år som har 23 års erfarenhet och Marie 37 år som har 15 års erfarenhet. Barnen som förskollärarna arbetar med är 1-6 år gamla och vissa av förskollärarna hade tidigare erfarenhet av äldre barn. Spridningen mellan manliga och kvinnliga intervjupersoner blev inte särskilt jämt fördelad och vi tror att det kan bero på att förskollärare främst är ett kvinnodominerat yrke. Vi har bett om erfarenheter som de har från hela sin arbetstid inom förskolan och inte bara sedan de blev examinerade förskollärare, och eftersom barnskötare som jobbar inom förskola följer samma lag som förskollärarna, spelar det ingen roll för oss att en av intervjupersonerna, Kajsa, inte var utbildad förskollärare. Namnen på intervjupersonerna är fingerade.

3.6 Bearbetning av material

Vår empiri består av åtta enskilda intervjuer med förskollärare. Vi gjorde alla intervjuer under en och samma vecka och transkriberade alla intervjuerna så snart vi kunde vilket oftast var samma dag. Vi spelade in intervjuerna för att vara säkra på att allt som sades blev dokumenterat och för att vi lättare skulle kunna koda och analysera. Om vi endast hade antecknat hade det också resulterat i att datan hade fått låg kvalitet eftersom vi endast hade kunnat göra enklare kodningar (Jönson 2010:57). Vi tog oss friheten att efter transkriberingen "städa" upp i texten och ta bort ord som; eh, typ och liksom där vi ansåg att det inte gjorde någon skillnad. Detta eftersom talspråket skiljer sig från hur det ska se ut i text och vi ville framställa våra intervjupersoner på ett språkligt korrekt sätt. Vi har behållit orden på ställen där det har haft en betydelse (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2011:54). Under tiden som vi transkriberade reflekterade vi också kring vilken information vi fått fram och vilka frågor som var viktigast att ställa. Vi hade oftast nästa intervju redan morgonen därpå vilket gjorde att vi inte hade lång tid på oss att reflektera kring eller ändra i intervjuguiden. Om vi hade haft längre tid mellan intervjuerna hade vi möjligtvis kunnat resonera mer kring intervjuerna och resultatet hade kanske blivit bättre.

För att vi skulle kunna få fram sammanhang och därigenom kunna analysera med hjälp av teori krävdes det att vi arbetade mycket med intervjutexterna genom kodning och analyserade dem flera gånger (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2011:37). Vi har kodat vårt material genom att först sammanfatta intervjuerna för att få en bild av vad som var viktigt i de olika intervjuerna och för att få en överblick kring vad de olika intervjuerna handlade om. Vi har sedan kodat efter våra frågeställningar för att ta reda på om och vilka svar vi fått på våra dessa. Efter detta har vi plockat ut citat som vi tydligt kunde koppla till vår teori. Eftersom vi har inspirerats av den hermeneutiska läran lät vi en tolkning växa fram redan under kodning av materialet. Vi har under tiden som vi samlat in och sammanställt vår empiri upptäckt saker som efter hand lett oss till vår teori. Vår förförståelse av empirin har utvecklats under tiden som vi intervjuat och kodat eftersom vi varje gång läst om teorin fått en ny förförståelse och empirin har i sin tur gett oss ny förförståelse för teorin. Eftersom teorin har sin utgångspunkt i konsensus och balans mellan de olika rollförväntningarna förstärker detta vår tolkning som vi redan hade och detta gör att vi riskerar att bli blinda för de mekanismer som förstärker konflikt.

3.7 Etiska överväganden

Samhällsvetenskaplig forskning är förknippad med att vara etiskt svårt och etiska frågeställningar var något som vi var tvungna att ta hänsyn och ställning till under många delar av processen (Bryman 2011:126). Enligt Vetenskapsrådet finns det fyra etiska huvudprinciper för forskare att anpassa sig efter; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Alla intervjupersoner i uppsatsen har blivit informerade om vad uppsatsen går ut på och vad deras uppgift kommer att vara, att de och deras verksamhet kommer vara anonyma samt allt som kan tänkas påverka deras villighet att delta. Vi har fingerat namnen i analysen. Vi har också meddelat att det när helst de vill kan avsluta sin medverkan. Samtycke har vi inhämtat muntligen från alla intervjupersoner innan intervjuerna. Intervjupersonerna blev påmind om att ett intyg från deras chef kan behövas, och en intervjuperson uttryckte att vi borde kontakta chefen för deras verksamhet först, vilket vi gjorde. Materialet och uppgifterna ifrån deltagarna har vi hanterat varsamt genom att förvara dem i en mapp hemma hos oss och vi har endast tagit dem med oss ut då vi haft handledning. Detta för att hantera materialet och intervjupersonernas uppgifter med största möjliga konfidentialitet. Vi tänker endast använda det insamlade materialet till forskningsändamålet och detta har intervjupersoner blivit informerade om.

3.8 Arbetsfördelning

Under uppsatsens gång har vi tack vare att vi har varit två kunnat dela upp uppgifter mellan oss, till exempel sökning efter litteratur och därefter informerat varandra om vad som varit intressant. Till en början skrev vi allt tillsammans för att vi båda två skulle känna oss trygga i vart uppsatsen skulle leda. När vi hade kommit en bit på vägen delade vi upp kapitel mellan oss. De delar vi skrivit på varsitt håll har vi sedan bytt med varandra för att den andra personen ska kunna lägga in sina synpunkter m.m. vilket har resulterat i att vi båda två har skrivit i alla delar i uppsatsen. Vi har under hela uppsatsens gång haft en diskussion med varandra för att vara övertygade om att det är bådars uppsats som skrivs och båda våra tolkningar och åsikter ska lyftas fram.

4. Teori

Valet av teori har uppkommit ur ett induktivt förhållningssätt, som betyder att vi inte hade en klar bild av vilken teori vi ville använda innan vi genomförde intervjuerna. Det var alltså empirin som ledde oss till teorin. Valet av role-set theory, som är en fortsättning på rollteorin, kommer ifrån vår tolkning av empirin och hur de intervjuade

förskollärarna resonerade och upplevde anmälningsskyldigheten. Vi vill med hjälp av role-set theory försöka förstå hur de tänker och resonerar när det får misstanke om att ett barn far illa. Därför är det relevant att använda en teori som behandlar relationer, upplevelser och samspelet mellan individer och mellan individer och samhället vilket role-set theory gör. Vi har valt att använda oss av role-set theory då vi främst vill titta på hur den sociala omgivningen påverkar förskollärarna i deras resonemang.

4.1 Role-set theory

Det finns två olika varianter av vad som kallas rollteori. Den ena är strukturfunktionalistisk och den andra är interaktionistisk. Enligt den strukturfunktionalistiska rollteorin intresserar man sig för strukturer och inbördes beroendeförhållanden som finns i samhällslivet. Det handlar bland annat om regelsystem och värderingsmönster (Boglund 2003:25). Det samhälle man möter i rollteorin, kan ses som en social struktur, där de centrala elementen utgörs av sociala positioner (Forsén 1978:23). Till dessa sociala strukturer har varje position en roll. Mertons (1967:41-42) role-set theory skiljer sig inte avsevärt från den generella rollteorin men har en skillnad genom att han går vidare i resonemangen. Han menar att varje "social status", alltså position, inte bara har *en* specifik roll kopplad till sig utan innehåller en mängd olika delroller. Begreppen role-set och status-set är strukturella och syftar till delar av den sociala strukturen i en given situation eller tidpunkt. Teorin är inte intresserad av den breda historiska generaliseringen att social ordning råder, utan den är intresserad av det analytiska problemet med att identifiera de sociala mekanismer som fungerar för att skapa en större ordning av social ordning än vad som hade varit utan dessa sociala mekanismer (Merton 1967:45). Strukturfunktionalismen har kritiserats för att betona konsensus framför konflikt, något som Merton (1967:43-44) försöker att bemöta genom att påpeka att role-set theory kan kombineras med ett Marxistiskt synsätt. Eftersom Merton (ibid.) gör detta blir vi inte blinda för de mekanismer som genererar konflikt även om utgångspunkten är att söka mekanismer som genererar konsensus och balans mellan olika rollförväntningar. Däremot har förskollärarens position vuxit fram med socialpolitiken som länge varit präglad av en samförståndsanda och samverkan (Meeuwisse & Swärd 2006), därför är Mertons teori passande för oss just eftersom den betonar samförstånd och konsensus.

Merton (1967:42) menar att en roll inte kan finnas utan den korrelata positionen, vilket innebär att en lärare finns under förutsättning att elever finns. Men läraren måste även förhålla sig till rektor, kollegor, andra professionella kontakter och även, enligt vår mening, elevernas föräldrar. Begreppet role-sets (totalroll) leder till slutsatsen att sociala strukturer konfronterar människan med uppgiften att hantera komponenterna i otaliga rolluppsättningar. Alltså blir den funktionella uppgiften att på något sätt organisera dessa så att en grad av social regelbundenhet kan bibehållas, för att de flesta människor ska kunna arbeta utan att de hämmas av konflikter i sina role-sets (totalroller) (Merton 1967:41-42). Till varje totalroll finns alltså förväntningar eller normer om hur personen som är förskollärare ska bete sig.

Termen förväntningar är normer och regler för hur man ska bete sig i en given position. En del är lagar som kan kännas ganska självklara, andra kan vara mer diffusa eftersom alla känner till dem men de finns kanske inte nerskrivna. Termen beteende handlar ganska enkelt om vad vi gör, och vad vi inte gör eller vad vi säger eller inte säger (Payne 2005:168-9). Samhället och omgivningen ställer en rad förväntningar på passande beteende, beroende på vilken livssituation vi befinner oss i. De är dessa krav och förväntningar som vi tar till oss, internaliserar och gör till en viss del av våra egna förväntningar på oss själva. Man skulle kunna säga att en roll är summan av de normer som hänför sig till en viss uppgift eller position. Rollen blir som en ring av förväntningar som ligger runt aktören (Angelöw & Jonsson 2000:32).

4.2 Konflikt

Merton (1957:370) menar att funktionen i role-set theory innebär att individen måste parera och hantera de olika förväntningarna som riktas mot individen för att minska uppkomsten av en konflikt. Detta genom att identifiera de sociala mekanismerna som artikulerar rollen. Det handlar om att bibehålla en social regelbundenhet och utsättas för mindre konflikter än vad det annars skulle ha varit.

Grace (1972:6) diskuterar konflikter i positionen utifrån Mertons (1957) teori och menar att om en roll har olika förväntningar på sig som inte går ihop kan det skapa en konflikt för positionsinnehavaren. Grace (1972:7) går vidare i sitt resonemang om konflikter och menar att de kan uppstå på grund av att individen uppfattar att andra har förväntningar och att dessa inte går ihop eller att en eller flera har förväntningar som går emot

individens egen uppfattning om rollen. Grace (1972:6-7) talar även om ”self-role”- och ”person-role”-konflikter vilket innebär att konflikten handlar om individen snarare än det sammanhang där rollen utförs. En av kategorierna som författaren tar upp handlar om att individens egna förväntningar på rollen och de faktiska uppfattningar som individen har för rollen kan skilja sig från varandra. Detta handlar om en konflikt mellan det ideala och det faktiska. Det kan till exempel vara så att individen tycker att positionen är en viktig position och att den bör ha hög status men att uppfattningen är att detta inte är fallet vilket skulle kunna leda till ångest eller osäkerhet kring rollen.

Om förväntningarna inom en och samma roll inte harmoniserar med varandra kan en rollkonflikt uppstå. Mot avvikelser mobiliseras den sociala kontrollen som är baserad på positiva och negativa sanktioner, och därmed kan man komma tillrätta med rollkonflikterna om man differentierar rollerna ytterligare (Levin & Tros 2004:44). Detta kan innebära att förskolläraren upplever att han eller hon har motstridiga krav på sig och dennes roll som förskollärare.

5. Analys

I vårt analyskapitel kommer vi att redogöra empirin från våra åtta intervjuer med förskollärare. Vi har valt att integrera empiri och analys och presentera de viktigaste temana; *Varför förskollärare anmäler*, *Vad händer efter en anmälan*, *Varför förskollärare inte gör en anmälan*. Under varje tema kommer vi att fördjupa oss i och analysera förskollärarnas olika resonemang om anmälningskyldigheten genom sammanfattning och citat. Vi kommer att presentera vår empiri tillsammans med våra teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning. Vi avslutar med en sammanfattande avslutning och en avslutande diskussion.

Citaten är markerade genom indrag och när vi skriver [...] innan citatet har vi tagit bort meningar i citatet på grund av att de inte är relevanta för det vi ska lyfta fram. Likadant om [...] kommer i citatet. När vi skriver ett ord inom parantes är det ett ord som vi lagt till för att läsaren ska förstå innebörden i meningen. När vi tolkar vår empiri till teorin menar vi att intervjupersonerna är innehavare av positionen förskollärare, vilket blir status-innehavare eller positionsinnehavare. Till denna position kommer en mängd delroller; rollen till barnet, barnets föräldrar, kollegor, chef och socialtjänsten. Dessa

kallar vi för medlemmar i role-setet. Förskollärarens role-set bildar en totalroll, men vi kommer att benämna det som role-set.

5.1 Varför förskollärare anmäler

5.1.1 Förtjänster med lagen

På frågan om vad förskollärarna tänker på när det hör ordet anmälningsskyldighet svarade de flesta att det tänker på ansvar och plikt, att det är en skyldighet som de måste följa. De talar även om att den är till för barnen och att det är en trygghet och ett stöd för dem. Några av förskollärarna menade att lagen kan vara ett stöd även för dem, då de kan luta sig tillbaka på den och trycka på deras skyldighet vid en osäker situation. Camilla uttryckte att det är bra att den finns så att man inte kan gå och vara feg som människa. Hon menade på att eftersom de är skyldiga att anmäla kan man alltid falla tillbaka på det, och att det är ett lagbrott att inte agera. Det är viktigt att poängtera att förskollärarna inte uppehöll sig vid att tala om förtjänster med anmälningsskyldigheten, det var bara några få som talade om att den kan vara ett stöd. I tidigare forskning såg det likadant ut, det är väldigt lite som handlar om den förtjänst lagen kan vara för förskollärarna, det uppehåller sig istället vid de svårigheter som finns.

Vi tolkar det som att det till rollen förskollärare kommer en rad olika förväntningar på ett visst beteende, från de olika medlemmarna i status-setet (totalrollen). En förväntning är att de ska följa lagen, anmälningsskyldigheten, i deras fall. De allra flesta förskollärare vi intervjuade uttryckte att de uppfattade lagen som bra och hyfsat enkel att förstå eftersom de alltid kan hävda att de har en skyldighet och en lag att följa. Det var ingen som tyckte att lagen inte är bra. Vi tolkar det som att förväntningarna på deras roll, från medlemmar i role-setet stämmer överens med förskollärarnas egna förväntningar på sin egen roll. Detta gör att lagen om anmälningsskyldighet blir lätt att ta till sig för förskollärarna och att den blir lätt hantera i arbetet. Det uppstår inga konflikter. Merton (1957:372) menar också att alla medlemmar i ett role-set inte kan ha lika stor makt att förändra ett beteende genom förväntningar på status-innehavaren. Finns det någon med monopol på makten i role-setet, som väger tyngre än de andra medlemmarnas makt, så kommer det att vara denne medlemmen som förändrar status-innehavarens beteende i den riktning den vill. I detta fall tolkar vi det som att medlemmen med monopol på makt i förskollärarens role-set är socialtjänsten. Förskollärarna vet att lagen säger att de måste anmäla, vilket

resulterar i att de gör det. Socialtjänstens förväntningar på förskolläraren väger tyngst, och därför anmäler de.

5.1.2 Avvikande beteende

Att kunna se på ett barn att det far illa hör till förskollärarnas yrke. Många av de intervjuade förskollärarna uttryckte att det är något som känns i luften och att det är en magkänsla. Det är en kunskap som bara finns där och inget de riktigt kan förklara. Många av förskollärarna menade att relationen med barnen, hur länge man har känt dem och erfarenhet spelar in som viktiga faktorer i att upptäcka missförhållanden. Det visade sig att endast Anna, Lisa och Kristina hade gjort en eller fler anmälningar någon gång under deras tid som yrkesverksamma förskollärare. Dessa tre har mellan 10-33 års erfarenhet i yrket, vilket skulle kunna tyda på att en viss erfarenhet kan komma att spela in i att upptäcka missförhållanden.

Anmälningarna som dessa tre förskollärare har gjort har sett olika ut. Gemensamt för anmälningarna har varit att förskollärarna har hört eller sett någonting som väckt en tanke om att inte allt står rätt till i familjen. Det som förskollärarna har sett eller hört har varit sådant som avvikit från det normala för just det barnet eller barnets familj. Förskollärarna berättar att de märkt på barnet att något inte står rätt till och de berättar att de hade möjlighet till att upptäcka detta på grund av att de kände barnen väl och hade en nära relation vilket även bekräftades redan i tidigare forskning där Kruse (2013) skriver att förskollärare har en bra förutsättning för att kunna upptäcka missförhållande eftersom de träffar barnen varje dag och att de får en god relation till varandra.

Dels om barn kommer och har ett sår på halsen, då får man ju agera på en gång. För det är inget ställe där barn slår sig på och på något vis, hade mitt barn gjort det så hade inte jag åkt till förskolan, då kanske jag hade åkt till läkaren.

Kristina

Jag kände på mig att det var något konstigt för mamman ringde på morgonen och sa att hon inte kunde lämna sin flicka på förskolan därför att hon hade inga kläder att sätta på sig, mamman.

Anna

Lisa berättar också om ett anmälningsfall, detta handlade om en flicka som blev ledsen då hon fick vatten på sina kläder och flickan hade berättat för Lisa att hennes mamma slår henne om hon smutsar ner sig.

Anna och Kristina berättade att de var väldigt säkra på sin sak när de gjorde en anmälan. Kristina har även sett med egna ögon hur en förälder slog sitt barn och Anna berättar om en situation där ena föräldern erkänt att han slår sitt barn i uppfostringsyfte. Vid ett annat tillfälle befann sig Anna i hemmet hos ett barn och såg hur förhållandena var där. Detta är något som även visats i tidigare forskning där Svensson (2013) menar att konkreta misstankar till specifika fall påverkar att en anmälan görs.

Vi tolkar det som att dessa förskollärare ovan hade en viss förväntning på barnen och hur deras beteende ska vara. Det hade också förväntningar på föräldrarna och föräldrarollen och dessa förväntningar stämde inte överens med hur föräldrarna faktiskt agerade. En misstanke kommer alltså när förväntningarna inte stämmer överens med det som faktiskt sker. Enligt role-set theory måste förskolläraren göra något för att få klarhet i situationen (Merton 1957). Förskolläraren har upptäckt mekanismer i motsättning till förväntningarna. Kristinas förväntningar på sig själv är att denne hade tagit sitt barn till läkaren och därför förväntar sig möjligtvis hon att andra gör det också och eftersom mammans agerande går emot hennes egna förväntningar måste hon göra något för att reda ut situationen. Redan när förskollärarna pratar om att det lagt märke till att något avviker, eller går det utanför det normala beteendet, förutsätter detta att de försöker upprätthålla en social ordning. Det förutsätter också att de har en uppfattning om vad social ordning innebär. Precis som Merton (1957) beskriver måste positionsinnehavaren konfrontera människor för att hantera sina role-sets för att social regelbundenhet ska bibehållas. Vi tolkar det som att förskollärarna handlade för att en social ordning och regelbundenhet skulle återuppstå genom att anmäla ett beteende som enligt dem inte är socialt accepterat.

5.1.3 Medhåll från kollegor

Nästan alla de intervjuade förskollärarna nämnde att när och om en misstanke uppstår, skulle de först och främst gå till sina kollegor på avdelningen för att få misstanken bekräftad. Alla förskollärare säger att de därefter skulle ta upp misstanken med sin chef som får stå för anmälan eller godkänna att förskolläraren gör en anmälan. Varför medhållet är så viktigt har alla intervjuade förskollärare påpekat: det blir enklare att gå

vidare om man vet att andra håller med och har sett samma sak och det känns bättre om chefen är den som står för anmälan. Camilla säger att anmälan tar mer om det är många som står bakom, att det på så vis blir mer sanningsenligt. Kajsa beskriver att hon i första hand går till chefen för att informera om vad hon kommer att göra, och i andra hand för att få stöd. Lisa menar att det är viktigt att få stöd från chefen, speciellt i en liten by där det finns en, enligt Lisa, så kallad "by-mentalitet". I en liten by känner alla varandra vilket kan försvåra en anmälan. Lisa menar att prat från föräldrar och andra i byn kan påverka förskollärare men att chefens åsikt väger högre. Hon beskriver det såhär;

Där hade vi en chef som inte bodde där, så hon var väldigt såhär ser ni någonting så säger ni till mig på en gång. Plus att man också måste ha en chef som man känner att tycker att detta är okej som står liksom på vår sida, på barnens sida rättare sagt och som vågar vara stark och stå emot. *Lisa*

Förskollärarna pratar med sina kollegor för att få stöd i sin misstanke och vi tolkar det som att de vill försäkra sig om att allas förväntningar stämmer överens. När förskollärarna får stöd i sina misstankar skapas det en överenskommelse som gör anmälan lättare att hantera. När alla är överens om att misstanken verkar stämma och att barnet och familjen behöver stöd tolkar vi det som att det finns en ordning i gruppen och en konflikt har undvikits (Merton 1967:41). Allas förväntningar på varandra stämmer överens och det blir därför lätt att följa gruppen och en anmälan görs. Om en förskollärare är osäker kan det vara viktigt att chefen kommer med förslag på vad som ska göras och om chefen anser att en anmälan borde göras är det också så det blir. Man skulle kunna tolka detta som att positionsinnehavaren lyssnar och tar till sig förväntningarna som finns av andra medlemmar i role-setet.

Eftersom den sociala strukturen också är sådan att chefen bestämmer och är den som har makten, så lyssnar positionsinnehavaren mest på chefens åsikter och gör det som chefen förväntar att förskolläraren ska göra. Detta är i enighet med det Merton (1957:374) menar kan påverka stabiliteten i ett role-set, nämligen fördelningen av makt. Med makt, i detta sammanhang, menas den observerade och förutsägbara förmågan för att införa sin egen vilja i en social handling, även om det finns ett motstånd från andra som deltar i denna åtgärd. Alla medlemmar i ett role-set kan inte vara lika maktfulla i att skapa ett visst beteende hos en statusinnehavare. Det är bara i vissa fall så som när en medlem i role-

setet har monopol på makten, som det väger över alla de andras makt. Det riskerar då att blir en konflikt mellan medlemmarna i role-setet mer än en konflikt mellan statusinnehavaren och medlemmarna (ibid.). Vi menar att en förskollärare skulle kunna anse att chefen har någon slags monopol på makt, som väger tyngre än föräldrarnas förväntningar på dem. Anser chefen att de ska anmäla så måste de anmäla. Det skulle också kunna uppfattas lättare av förskolläraren om det är chefen som står för anmälan då det istället riskerar att bli en konflikt mellan chefen och föräldrarna istället för mellan förskolläraren och föräldrarna. Det skulle kunna vara så att det är deras sätt att hantera deras många motstridiga förväntningar, att låta någon annan ta beslutet. Återigen, förskollärarna har en skyldighet att agera vilket skulle kunna göra det lättare för dem att också hantera förväntningar på deras roll. Vad de än tycker eller tänker så måste de anmäla för lagen väger tyngst. Genom att ta hänsyn till den uppstår en regelbundenhet och en stabilitet i role-setet vilket leder till mer minskade konflikter och en stabilitet än om förskolläraren inte tagit hänsyn till detta.

5.2 Vad händer efter en anmälan

I detta avsnitt vill vi presentera hur förskollärarna diskuterar kring vad som händer efter en anmälan till socialtjänsten har gjorts. Vi kommer att presentera resonemang från samtliga intervjuade förskollärare, även de som inte har gjort en anmälan i praktiken. Vad tror de händer efter en anmälan har gjorts? Vad händer när man anmäler? Både rent kunskapsmässigt och känslomässigt.

5.2.1 Återkoppling

De flesta förskollärarna pratade mycket kring att de vill ha mer återkoppling från socialtjänsten, samtidigt som de är medvetna om att socialtjänsten har sekretess. Förskollärarna berättar att de gärna vill veta vad som händer för att kunna avgöra om de gjort rätt eller fel. Bland de förskollärare som har gjort en anmälan till socialtjänsten fanns olika erfarenheter vad gäller socialtjänstens återkoppling. Gemensamt var att alla tre ville ha en återkoppling för att få reda på vad som händer med familjen. Kristina nämner också att återkoppling är bra för att få bekräftelse i om en anmälan var rätt eller fel och uttrycker sig såhär;

Sen undrar man ju alltid ”vad hände? Hur gick det?” och det får ju inte vi reda på, så det kan ju vara lite, att man går och tänker. Inte för att man är

nyfiken, men man känner ändå att det hade varit skönt att få reda på, att i det här fallet var det helt rätt.

Kristina

Kristina och Anna som gjort en anmälan är ändå trygga i att lämna över till socialtjänsten, eftersom de litar på att de gör sitt jobb medan Lisa inte vet hur socialtjänstens arbete fungerar. De som däremot inte gjort en anmälan till socialtjänsten, uttryckte mer frustration över dålig återkoppling ifrån socialtjänsten sida, eftersom de har hört att det är så det fungerar. Kajsa, som inte har gjort en anmälan, är skeptisk till socialtjänstens arbete, och uttrycker att det inte händer så mycket efter en anmälan;

Sen vet jag att det har anmälts någon gång, men jag känner att det händer liksom inte så mycket om det blir anmält att det blir en utredning men sen händer inte mycket mer. Det ska visst mycket till, alltså man tar inte ett barn ifrån någon förälder om det inte är... det ska vara väldigt, väldigt, mycket till. Så har jag uppfattat det. Jag vet inte. Det ska vara riktig misär eller så.

Kajsa

Kajsa diskuterar vidare om att det kan bli ännu sämre för barnen efter en anmälan, vilket är något denne har hört genom kontakter. Marie beskriver också tydligt ovissheten i vad socialtjänsten gör eller hur det ska vara och hennes erfarenhet är att när man gjort en anmälan läggs locket på samtidigt som hon är medveten om att det finns saker som förskollärarna inte får eller bör ta del av;

Alltså min erfarenhet från de, var ju att vi var bara med i början liksom. Sen blir man ju inte, alltså precis i första skedet [...] Men jag tror att det var så att man fick ju egentligen inte reda på vad det var som hände efter sen. Men så är det kanske? [...] men nu var det ju inte på min avdelning, det var ju liksom på en annan avdelning så riktigt hur det fungerade det kan jag inte uttala mig om faktiskt. Men jag vet att det var liksom, sen lades locket på. Sen hördes det inte mer liksom, så vad det mynnade ut i det vet vi ju egentligen inte riktigt, mer än att vi gjorde vår del. Jag tar för givet att det inte var någonting som sen berörde oss eftersom vi inte fick reda på något mer sen tror jag inte egentligen att vi har med allt att göra heller.

Marie

Camilla uttrycker sig liknande angående om förskollärare litar på socialtjänsten;

Vi har väl egentligen inte rätt att få reda på någonting utan vi gör en anmälan och sen så får vi förlita oss på deras kunskaper. Att de gör vad de kan. Jag gör nog det i alla fall. Men sen vet jag ju att de är många som inte gör det just för att man inte får någon feedback. Så tror jag att det kan vara svårt att lita på dem också, för att får man ingen feedback överhuvudtaget så vet man inte vad de har gjort eller har det inte gjort något. *Camilla*

Merton (1967:44) beskriver att det vanligaste problemet till en konflikt i ett role-set är strukturellt, de andra medlemmarna är benägna att ha olika sociala positioner som skiljer sig från status-innehavaren. Den frustration som kommer ifrån de intervjuade förskollärarna kan vara ett uttryck för de många motstridiga förväntningar som faktiskt riktas mot förskolläraren dagligen. Förskollärare vet att det förväntas av dem att de anmäler vid misstanke, men upplever att återkoppling behövs för att kunna hantera de andra förväntningarna (möta föräldrarna, barnen osv). Vi tolkar det som att förskollärarna får svårare att hantera till exempel föräldrarna och deras förväntningar som i sin tur är riktade mot förskolläraren, när de inte vet vad som händer. Samtidigt kan frustrationen vara deras sätt att hantera att de inte får reda på mer på grund av sekretessen. Att diskutera och prata med varandra om detta är förskollärarnas sätt att hantera situationen, vilken hade varit mer konfliktfylld om de istället hade vägrat anmäla på grund av till exempel dålig återkoppling. Nu kan de gå vidare utan att påverkas allt för mycket av konflikten, de hanterar situationen.

Merton (1957:374-375) diskuterar i sin role-set theory, att det inte går att ha full insyn i vad som händer i role-setet, sekretess måste få finnas. Hade roll-beteenden och attityder varit fritt tillgängliga för alla att ta del av, skulle sociala strukturer inte fungera. Likadant behöver man kunna kontrollera till viss del, att status-innehavaren ändå gör det som förväntas. Till exempel så måste man få insyn i socialtjänstens arbete till viss del, annars kanske de misslyckas med att leva upp till kraven på sin status. Så sekretessen kan till viss del fungera som något skyddande i den sociala strukturen, förskollärarna kan inte få reda på allt, samtidigt som en viss insyn i deras arbete skulle kunna hjälpa förskollärarna att hantera de många motstridiga förväntningar riktade mot dem (ibid.). Vad vi har

upptäckt under intervjuerna, är att förskollärarna inte anser sig behöva ha någon insyn i allt det som socialtjänsten gör, alltså det som inte berör dem eller deras arbete. De vill helt enkelt bara ha återkoppling för att själva kunna hantera situationen och på så sätt kunna undvika möjliga konflikter. De vill inte ha reda på exakt vad som händer med familjen, men de vill veta om en utredning startats eller ej och få bekräftat att de gjorde rätt som anmälde.

5.2.2 Relationen till föräldrarna – efter en anmälan

Av de tre intervjuade förskollärarna som gjort anmälan till socialtjänsten, upplevde alla tre att det var svårt och konstigt att möta föräldrarna efteråt. Just hur svårt det har varit att möta föräldrarna efteråt har varierat beroende på hur trygga förskollärarna har varit i sin yrkesroll. Anna och Kristina berättar hur de resonerade;

Det är jobbigt och [...] jag tyckte det var svårt och det var aldrig så att vi hade suttit ner och pratat sen utan då skulle det vara som vanligt [...] men nu kanske man är mer proffsig i sitt sätt att umgås och har mer pondus [...] jag är så säker i min yrkesroll mot vad jag var då. *Anna*

[...] det blir ju ändå jobbigt, liksom, och själv så ska man ju agera naturligt och vara som vanligt, och sen så ska man ju samtidigt vara ett stöd för barnet. *Kristina*

Även Anna talar om att allt ska vara som vanligt efteråt:

Det är någon slags tyst överenskommelse, det är ingenting man pratar om sen. Barnen är med, och de andra vuxna, men ändå vet man att vi vet båda två vad som har hänt. *Anna*

Förskollärarna beskriver att situationen förändrades efter att en anmälan gjordes men att de själva inte kunde förändras. De var tvungna att agera likadant med barnen som innan de gjorde anmälan och detta går inte ihop med att samtidigt bemöta föräldrarna i den nya situationen. Detta skulle kunna vara en potentiell konflikt. Vi tolkar det som att det blir en konflikt mellan medlemmarna i role-setet (Merton 1957:373) eftersom barnens förväntningar på förskolläraren inte går ihop med föräldrarnas förväntningar. Men det skulle också kunna vara så att föräldrarna också vill att allt ska vara som vanligt och att

man inte ska prata om det som hänt vilket gör att en konflikt mellan medlemmarna i role-setet (barnen och föräldrarna) inte uppstår. Det skulle kunna vara så att det då är förskollärarna som upplever att de har andra förväntningar från föräldrarna än vad föräldrarna faktiskt har och konflikten skapas därför av positionsinnehavaren.

Och hon kom ju till mig sen och beklagade sig och så där och kom med en stor chokladkartong till jul. Jättemärkligt. Jättekonstig känsla.

Lisa

[...] jag var lite nervös, för jag var den som skulle stänga, jag skulle vara sist kvar och jag var lite orolig för det här barnet var ju ett av de barnen som hämtades sist [...] det kändes lite obehagligt för tänk om han är jättearg och så står jag ensam.

Kristina

Efter en anmälan kan det uppstå ett dåligt samvete hos förskolläraren. Denne har gett intryck av förtroende hos föräldrarna, som den sedan brutit i form av en anmälan. Att hantera påtryckningar från både socialtjänst och föräldrar är svårt. Förskollärarna har enligt role-set theory en mängd förväntningar och påtryckningar att ta hänsyn till, och det blir betydligt svårare att hantera dessa påtryckningar om flera medlemmar i förskollärarens role-set på samma gång är lika angelägna om relationen till statusinnehavaren (Merton 1957:371-372).

Jag var ganska ny utexaminerad jag hade inte jobbat många år och det var så speciellt där var det liksom inga tvivel men det var jättejobbigt för när socialsekreteraren ringde mig och frågade mig och när vi satt och pratade så kändes det jätteskönt att jag fick berätta precis vad som hade hänt och vad jag hade sett och men sen ... efteråt! Så tänkte jag ”åh” så fick jag sådana ”åh stackars mamman och stackars”... och ”jag fick ett förtroende och jag missbrukade jag det” Och så åh ja det var så hemskt men den flickan blev omhändertagen samma dag så det var ju hm... det blev ju, det var ju tvunget att det blev så.

Anna

Anna illustrerar detta bra. Hon hade en känsla om hur denne missbrukat sitt förtroende, men samtidigt vetat att hon behövde anmäla, det var tvunget att det skulle bli så. Det är

alltid lättare att hantera och komma till en överenskommelse om det är någons påtryckningar som tar över och är mest angelägna. När det är som vanligt på förskolan är det föräldrarna och inte socialtjänsten som är mest angelägna om att påverka förskolläraren med sina förväntningar, de har ju sina barn där och därmed en mängd förväntningar på deras beteende. Men när ett barn får illa kommer socialtjänsten att vara lika angelägna om en relation till status innehavaren och förskolläraren hamnar i ett dilemma och få en överenskommelse med alla. Detta illustrerar även Kristina på ett bra sätt;

Och sen fick man ju sånt här formulär från Barnahus som man skulle liksom ställa frågor till barnet och så och det var ju det blev ju lite jobbigt för barnet ville liksom inte svara på de frågorna, förstår ni? Så på nått vis så känner jag väl att det jobbet får man göra där och förskolan får liksom vara en fristad för barnet att där ska man inte behöva svara på sådant.

Kristina

Här tolkar vi det som att Kristina upplever två påtryckningar. Både från barnen och från socialtjänsten. Anna upplevde påtryckningar från föräldrarna och socialtjänsten. Att hantera detta blir svårt och en övervägning om vems påtryckningar och förväntningar man ska anpassa sig efter. Alla i status-innehavarens role-set är inte lika angelägna om att påverka dennes beteende. Variationen av olika grader av angelägenhet gällande relationen till status-innehavaren fungerar till att dämpa störningen i role-setet. Förskolläraren kan därför bättre stå emot kraven på överensstämmelse med de olika förväntningarna hos dem i sitt role-set för vilka detta förhållande bara har perifer betydelse (Merton 1957:372). Det blir betydligt svårare för en förskollärare om alla i role-setet har samma förväntningar med deras förhållande, vilket var fallet för Anna och Kristina. Dessa förskollärare illustrerar tydligt dilemman de ofta hamnar i när de behöver använda sig av sin anmälningsskyldighet. Det visar tydligt hur förskollärarna resonerade om vad som händer efter en anmälan.

Att vara med om en anmälan kan också stärka förskollärarna i deras yrkesroll. Detta kan tyda på att erfarenhet ändå har en viss betydelse. Om man har haft erfarenhet av att anmäla kan detta göra att du vid nästa anmälan vet hur du ska förhålla dig till påtryckningar från olika håll. Erfarenheten bidrar därför till att du vet hur du ska hantera

de olika rollerna så att det inte uppstår en konflikt. Role-set theory säger att individen måste handskas med de olika påtryckningarna och förväntningarna som finns runt omkring för att det inte ska uppstå en konflikt (Merton 1967:42). Är man ny som förskollärare finns det en möjlighet att man ännu inte lärt sig att göra detta. Erfarenhet kan därför träna en i att handskas med detta. Konflikterna blir på något sätt minskade, eftersom de kan hantera de olika förväntningarna på ett annat sätt, de är medvetna om att de finns där men låter sig inte påverkas. Det är fortfarande jobbigt, men hanterbart. Kristina illustrerar det här med erfarenhet på ett bra sätt;

(Vissa förskollärare) tycker att det är jobbigt att prata med föräldrarna men jag har liksom för längesedan kommit över det. Alltså att det är bättre att ha en rak kommunikation.

Kristina

Erfarenheten av att ha anmält och tvingats möta föräldrarna har gjort att hon vet vad som fungerar, en rak kommunikation, och hon upplever inte att det är lika obehagligt som många andra av de intervjuade förskollärarna gör. Peter bland annat, säger att det är svårt att förbereda sig inför att prata och möta föräldrarna efter en anmälan, om man inte tidigare har stått inför en sådan situation. Han menar att det då blir svårt att veta hur man ska hantera det, och att erfarenheten påverkar hur väl du hanterar den situationen.

5.3 Varför förskollärarna inte anmäler

I detta avsnitt kommer vi presentera det som förskollärarna uppehållit sig vid allra mest under intervjuerna; svårigheter med anmälningsskyldigheten. Vad vi insåg ganska snabbt var att dessa svårigheter påverkar förskollärarna, antingen medvetet eller omedvetet, och att det möjligtvis kan leda till valet att inte anmäla. Camilla och Lisa tog upp att de vet att det görs för få anmälningar och säger att de hoppas att inget hamnat mellan stolarna. Peter berättar att en anmälan möjligtvis borde ha gjorts vid ett tillfälle, men att anmälan uteblev, vilket vi återkommer till längre ner i texten.

5.3.1 Återkoppling

Som vi nämnt i föregående avsnitt är återkoppling något som förskollärarna tycker är viktigt efter en anmälan. Men det är också något som kan påverka huruvida förskollärarna väljer att anmäla eller inte. Om de fått dålig, eller om de har hört att de får dålig återkoppling, skulle det kunna påverka om de anmäler eller inte. Camilla nämnde tidigare att tilliten till socialtjänsten inte är så hög, eftersom de kan vara dåliga på att ge

återkoppling efter anmälan. Som vi skrivit ovan kan brist på återkoppling leda till att förskollärares förtroende för socialtjänsten minskar vilket skulle kunna leda till att förskollärarna försöker lösa problemet utan socialtjänstens hjälp och därmed låta bli att anmäla (Svensson 2008). Ovan menar vi att socialtjänstens återkoppling skulle kunna leda till minskade konflikter och att brist på återkoppling därför skulle kunna leda till ökade konflikter i role-setet (Merton 1967:44). Konflikten som förskolläraren då ställs inför och brist på tillit till socialtjänsten kan påverka förskolläraren att lösa situationen genom att undvika en anmälan.

5.3.2 Misstankar

Förskollärarna pratar om att de endast ska anmäla vid misstankar och säger att det därför egentligen är enkelt att anmäla. Förskollärarna berättar att de vid en misstanke pratar med kollegor och sin chef och att de ibland har samtal med föräldern. En förskollärare sade att de inte kan göra en anmälan om de inte har något underlag. Att prata med kollegor, chef och föräldrar skulle kunna vara ett sätt för att få mer underlag för en anmälan. De pratar alltså med andra runt omkring för att få klarhet i hur det ligger till och för att ta reda på om deras misstanke är befogad. Detta skulle kunna betyda att just misstanke är ”för litet” och att förskollärarna vi intervjuat vill veta mer innan de anmäler och de samtal de har skulle kunna vara en mindre utredning vilket det inte är meningen att de ska göra (Socialstyrelsen 2004). Bland annat Kajsa uttrycker att en anmälan är ett stort steg att ta. Vi tolkar det som att steget blir ännu större när en förskollärare endast har en misstanke och inte fått klarhet i hur situationen ser ut.

Förskollärarna talar om att barn på förskolan ofta säger saker som de inte vet hur de ska tolka. De uttrycker att de är osäkra på om det barnet säger är sant eller fantasi och vad det faktiskt betyder och om de ska lita på att de hörde rätt.

Så det är väl det där att faktiskt lita på vad man ser och hör, att liksom ”hörde jag verkligen det här, sa barnet verkligen såhär?” eller är det jag som har lagt in min vuxentolkning i det hela.

Camilla

Marie säger att man inte gärna vill ställa till med en cirkus av ingenting och att man inte vill förstöra en familjerelation genom att anmäla något som inte stämde, vilket kanske skulle kunna ske om det man hör inte var sant. Andra talar också om att det kan bli värre för barnet efter en anmälan på grund av att en anmälan görs och det skulle kunna vara så

att de vill ta reda på om barnen har det så pass svårt i hemmet att en anmälan skulle göra det bättre och att svårigheterna i hemförhållandena inte är mindre än de svårigheter som en anmälan skulle innebära. Förskollärarna vill helt enkelt inte förstöra något i onödan. Dessa faktorer skulle kunna göra att en förskollärare avstår från att göra en anmälan.

Det skulle kunna vara så att samtal med föräldrarna kan leda till att föräldrarna förändrar sitt beteende så att situationen för barnet blir bättre. Kontakter med andra runt omkring kan också leda till att man kommer på vad man kan göra för barnet och familjen på förskolan. Marie berättar om ett samarbete de hade på förskolan;

Ja hon var ju med och jobbade tillsammans så det var ju perfekt. Jag är ganska säker på att hon var något på socialtjänsten och där kände man ju att det var ett bra samarbete för hon kunde ju sin grej och hon kunde det här med anmälningsplikt och hon visste liksom vad familjen kunde få för stöd utifrån dem och så visste vi vad vi kan ge det här barnet som var hos oss liksom, så det var ett jättebra samarbete.

Marie

Samarbetet gjorde att en anmälan undveks eftersom de fann andra alternativ som kunde hjälpa familjen. Samarbete och samtal med föräldrar kan leda till förändringar för barnet. Dessa förändringar, om förändringarna gör att det blir bättre för barnet, kan leda till att en anmälan inte görs och förskollärarna har då funnit ett sätt att undvika en anmälan genom att hantera situationen på annat vis med en lösning som också minskar konflikterna. Vad vi kan förstå skulle därför en utebliven anmälan kunna vara negativ men också positiv för barnet. Däremot är detta egentligen ett lagbrott, då Marie och hennes kollegor inte anmälde direkt vid misstanke.

Merton (1957:371) diskuterar hur man kan hantera möjliga konflikter som kan uppstå i ett role-set på grund av olika förväntningar på olika roller och Marie beskriver hur de har hittat en lösning som fungerade för dem. De har ett samarbete med socialtjänsten, där en socialsekreterare jobbar ute på förskolan med att stötta förskollärarna i fall de misstänker något. På så sätt riskerar inte förskollärarna att anmäla något som sedan inte behöver utredas, och tvärtom, att de avstår att anmäla något som faktiskt behöver utredas. Det blir tydligt uppdelat vad förskollärarna gör och vad socialtjänsten gör. På detta sätt hanterar de konflikten som skulle kunna finnas mellan förskollärarna och socialtjänsten. Ett väl

fungerande sätt att lösa konflikter, eller som Merton (1967:45) beskriver det, att hitta en lösning som producerar en större grad av ordning eller mindre konflikt än vad som hade varit om dessa mekanismer inte hade spelat in. Merton (1957:371) menar också att positionsinnehavaren måste hitta mekanismerna för konflikten för att kunna minska den, vilket vi tolkar är det som förskollärarna gör när de tar reda på hur situationen för familjen ser ut. Förskollärarna uttrycker att det är svårt att anmäla om de inte är säkra på sin sak och vi tolkar det som att det blir konfliktfyllt när förskollärarna vet vilka förväntningar de har men inte kan urskilja vilka förväntningar det är de måste uppfylla i just denna situation.

5.3.3 Vad är missförhållande?

Många av förskollärarna uttryckte en osäkerhet kring vad missförhållande faktiskt är och var gränsen för en anmälan ska gå. Peter talar om att det är något som man måste ta ställning till själv.

Det är ju hur mycket man själv känner att hur mycket barnet får stå ut med [...] Men sen vet man ju inte var gränser går riktigt måste jag ju säga. Alltså vad är missförhållande?

Peter

Hur långt ska det gå innan man känner att nä men här borde jag rycka in. Lite så, hur pass mycket... för man gör det ju inte bara för att de kommer och har skrapat upp knäet. Utan när börjar man misstänka att det faktiskt är något och i vilket läge och i vilket steg ska man faktiskt göra anmälan.

Alice

Det kan jag nästan tycka är det svåra, när det är missbruk och de sköter sitt barn men man känner att de luktar sprit till exempel när de kommer [...] Kör de bil har man ju en anledning kanske, då kan man ringa polisen till och med men gör dem inte det [...] Det känns lite jobbigt kan jag tycka. Var drar man gränsen?

Lisa

Lisa berättar att hon hade velat ha mer kunskap om missförhållande och att det kan vara svårt för den som är ny inom barnomsorgen att veta när en anmälan ska göras. Vi tolkar det som att Lisa menar att det finns brister i kunskapen kring barn vilket gör att det blir svårt att veta hur de ska förhålla sig till barnet och familjen. Eftersom en förskollärare

både ska arbeta pedagogiskt och har en anmälningsskyldighet får förskolläraren en roll som innefattar mycket. Grace (1972:9) menar att om positionsinnehavaren är tillfreds med att positionen ska innefatta dessa förväntningar leder det till att positionsinnehavaren också riskerar att blir utsatt för mer påtryckningar och förväntningar och detta är något som förskollärarna måste hantera. Vi tolkar det som att förskollärarna anser att både den pedagogiska delen och anmälningsskyldigheten bör vara en del av yrket men vi menar att det blir svårt att uppfylla kravet på anmälningsskyldigheten om det finns brister i kunskapen om missförhållande.

5.3.4 Relationen till föräldrarna

Något som skulle kunna försvåra en anmälan, är relationen som förskollärare har med föräldrarna. De träffar varandra dagligen och bygger upp ett förtroende för varandra som förskollärarna sedan inte vill förstöra.

Det är just den täta kontakten man har, både med barn och föräldrar, och då att se, att ett barn som man har haft kontakt med sen inskolning och följt barnet, så är det svårt sen när man ser att något håller på att hända och att barnet kanske inte har det så bra [...] jag tror att man vill nog inte riktigt inse det om man har en bra kontakt med föräldrarna. *Alice*

[...] I en större stad då är man mer anonym, och då har man inte den kontakten med varandra och så. [...] man har inte de anknytningarna och de känslomässiga relationerna till den mostern där och mamman eller missbrukaren eller vad det nu kan vara. *Lisa*

Alltså egentligen så ska det ju inte upplevas svårt, för att det är ju hela tiden barnet i centrum, så är det ju, men man ser ju ändå allt annat runt omkring [...] egentligen ska man ju sätta allt det runt sidan och titta på barnet men barnet är ju påverkat av allt runt omkring. Så får man ju titta på bara det (barnet) när det väl liksom blir så, då är det ju bara barnet som är i fokus. Men innan man hamnar där och bestämmer sig så är det ju alltid att man tittar runt omkring [...] Sen tror jag att den dagen man kommer till att ”nä det här är någonting, (vi) måste göra något”. Men steget dit är ganska många relationer som man måste ta hänsyn till eller som påverkar.

Marie

Förskollärarna pratar om de tankar som de har angående relationen till föräldrarna. De tar upp att relationen gör det svårt att dels inse att barnet faktiskt far illa och dels att en nära relation till föräldrarna faktiskt kan göra det svårare att anmäla. Marie pendlar i sitt resonemang och säger att det ”*egentligen* inte är svårt”. Att hon säger ”*egentligen*” kan tyda på att det finns svårigheter även om lagen är tydlig och dessa svårigheter är just relationen och relationen påverkar beslutet angående anmälan. Marie landar slutligen i att en anmälan görs trots allt annat som påverkar men vi tolkar det som att alla relationer skulle kunna påverka så att man inte kommer till den punkt där man ändå känner att man måste anmäla. Förskollärarna pratar även om att en anmälan kan förstöra relationen och att det kan kännas som att man sviker föräldrarna. Camilla berättar att de pratar om anmälningsskyldigheten, och vilken plikt de faktiskt har, med föräldrarna;

Men någon gång under förskole-tiden tror jag i alla fall att det nämns på något föräldramöte så att de vet om det. Men det är ju också någonting som man ska vara noggrannare att gå ut med till föräldrarna, att det faktiskt är så. Just att de vet också att det här gör inte vi för att det är lite kul utan så säger lagen liksom.

Camilla

Resten av de intervjuade förskollärarna säger att anmälningsskyldigheten inte är något man pratar om, det tas för givet att alla, både personal och föräldrar vet hur det fungerar och att den finns där. Precis som det beskrivs i tidigare forskning, kan en tolkning vara att om förskollärarna pratat med föräldrarna om vilken lag de faktiskt måste följa, hade det kanske blivit enklare att hantera situationen som uppstår när förskollärarna behöver bryta förtroendet. Samtidigt hade det minskat en mängd konflikter om de allihop hade pratat om samma förväntningar. Det blir mer hanterbart om förskollärarna vet att föräldrarna vet att de måste anmäla och föräldrarna vet vad som förväntas av förskollärarna, att de inte anmäler för att vara elaka. Om alla har klart för sig om vad förskollärarens roll innebär, kan man undvika eller minska konflikter (Merton 1967:43).

5.3.5 Brist på medhåll

Precis som vi talat om i tidigare kapitel är det viktigt för förskollärarna att få medhåll från sina kollegor och chef vid en anmälan. Ovan har vi beskrivit att chefen har sista ordet och om chefen vill göra en anmälan blir det så. På samma vis kan chefens ovilja att

göra en anmälan påverka förskolläraren att låta bli att anmäla. Peter fick vid ett tillfälle inget medhåll för sin misstanke och detta ledde till att en anmälan inte gjordes.

[...] vid ett tillfälle som jag egentligen skulle ha gjort det (anmält). [...] Jag var rätt så ny som så och jobbade fast på ett ställe så att då blir man också lite så... då blir man inte så säker eller så på hur man ska ta sig an det. Men jag pratade med min föreståndare på avdelningen och chefen om att barnet hade sagt att hon blir slagen av sin mamma. Och sen, föreståndaren tyckte att "ja men det är nog ingenting", eller liksom "jaja". Det tyckte inte hon var något, inget att lägga så mycket energi och möda i. *Peter*

Vi tolkar det som att Peter upplevde en konflikt gällande olika förväntningar där förväntningarna chefen hade inte stämde överens med de förväntningar positionsinnehavaren själv hade vilket Grace (1972:7) kallar person-role konflikt, detta eftersom förskolläraren upplevde en misstanke men kollegorna och chefen inte gjorde det. Vi tolkar det som att Peter inte var van vid denna situation och lät sig påverkas av de med högre status i role-set. Merton (1967:41-45) menar att de olika mekanismerna måste fungera. Om man inte hittar mekanismerna kan det uppstå ineffektivitet, förvirring och konflikter. Detta kan vi koppla till citatet från Peter eftersom vi tolkar det som att de sociala mekanismerna inte fungerade, vilket ledde till att de inte kom vidare (ineffektivitet) och en anmälan gjordes aldrig. Dock valde han att hantera situationen och problemet genom att inte gå vidare med en anmälan, och på så sätt undvika att skapa en konflikt. Kollegornas förväntningar på Peters roll, hamnade i konflikt med vad han ansåg tillhöra rollen. Det blev alltså en konflikt för honom själv.

6. Sammanfattning

I detta stycke ska vi sammanfatta vår empiri och sedan diskutera analysen och ta upp sådant som vi tycker är intressant att gå vidare med i framtida undersökningar. Undersökningen syftade till att ta reda på hur förskollärare resonerar om anmälningsskyldigheten vid misstanke om att ett barn far illa. Ur empirin framgår det att förskollärarna resonerar, i fall där anmälningsskyldigheten blir aktuell, om de olika roller de behöver förhålla sig till och om de många gånger motstridiga påtryckningar som påverkar dem. De är medvetna om att de har många olika förväntningar på sig som påverkar hur de ser på anmälningsskyldigheten och hur de ser på anmälningsskyldiga

fall. Dessa olika roller som tillkommer förskolläraren gör för det mesta det svårt för förskolläraren att hantera anmälningsskyldigheten och det är svårt för dem att veta vilka förväntningar de ska leva upp till och hur de ska undvika konflikt. Det framgår i empirin att förskollärarna får arbeta hårt för att hantera olika situationer och upprätthålla en regelbundenhet så att konflikter undviks eller blir mindre. Förskollärarna har uppehållit sig vid att tala om konsensus och hur de undviker konflikt vid en anmälningssituation. Detta skulle kunna vara en anledning till varför det i tidigare forskning framkommit att det anmäls för lite, det är helt enkelt förskollärarnas sätt att hantera situationen och påtryckningar från olika håll. Det har visat sig att förskollärarna själva är medvetna om detta och menar att deras jobb handlar om relationer att ta hänsyn till.

Att hantera flera olika roller kan vara enklare för förskollärare som har erfarenhet. Genom vår empiri har vi kunnat förstå att erfarenhet har visat sig hjälpa i vissa anmälningssituationer då förskollärarna berättat att de känt sig trygga i sin roll eftersom de varit med om liknande situationer, men vi har också kunnat se att varje situation är unik och ställer förskollärarna inför olika sorters prövningar. Alla erfarenheter kring anmälningsskyldigheten som förskollärarna har upplevt kan både vändas till något positivt och lätt, eller något negativt och svårt beroende på hur starka förväntningarna på dem har varit.

Vår första frågeställning var *Vilka erfarenheter av svårigheter har förskollärarna kring anmälningsskyldigheten?* Just svårigheter var något som alla förskollärarna resonerade om kring anmälningsskyldigheten och det var något som de uppehöll sig vid mest. Svårigheterna visade sig både innan och efter en anmälan gjordes. Det handlade bland annat om svårigheter efter de gjort en anmälan. Att behöva möta föräldrarna efteråt och hantera deras ilska eller besvikelse var svårt, speciellt om de inte visste hur föräldrarna skulle reagera. Förskollärarna berättade att de ibland hade svårt att lita på sig själva och att det var svårt att avgöra om den känslan de hade stämde överens med verkligheten och om det var tillräckligt för att göra en anmälan. De uttryckte att det var svårt att veta var gränsen för missförhållande går och många menade att det hade behövt mer kunskap kring detta. Förskollärarna menade att det var svårt att hela tiden behöva förhålla sig till olika roller och därmed olika förväntningar på deras position. Detta beskrev de genom att ta upp olika krav de har på sig från olika håll och att dessa krav ibland inte gick hand i

hand. Eftersom kraven ofta var motstridiga blev det svårt att bemöta sina egna och andras förväntningar samtidigt.

Kring vår andra frågeställning som var *Vilka erfarenheter av förtjänster har förskollärarna kring anmälningskyldigheten?* resonerade förskollärarna väldigt lite. De ansåg att den var till som skydd för barnet eller att de kunde luta sig tillbaka på sin skyldighet i fall där de upplevde motstånd till exempel ifrån barnets föräldrar. Förskollärarna återkom alltid till att det finns saker som påverkar och som stör vilket de alltid behövde förhålla sig till. Även om de kunde tala om förtjänster med lagen så var det svårigheterna med den som tog mest plats under intervjuerna. Det var inte alltid lättare att anmäla bara för att de är medvetna om att de har en skyldighet och det var inte alltid lätt att möta föräldrarna trots att de själva menade att de skulle kunna vara en förtjänst eftersom de kan hävda sin skyldighet om de blir ifrågasatta. Det är mer komplext än så och vi har kommit fram till att förskollärarna hamnar i ett svårt dilemma där de å ena sidan är för lagen men å andra sidan ser alla svårigheter med att de måste förhålla sig till alla andras åsikter kring en anmälan.

Frågeställningarna tre *Hur resonerar förskollärarna kring sin kunskap om barn som far illa?* och fyra *Hur resonerar förskollärarna kring att anmäla vid misstanke?* går in i varandra och hänger ihop. Nästan alla förskollärare pratade med kollegor och föräldrar innan de gjorde en anmälan för att försäkra sig om att det är en situation där man bör anmäla, detta gjorde att anmälningarna skedde när de var relativt säkra på sin sak. Nästan alla förskollärare har uttryckt att de vill ha mer kunskap om missförhållande och att de inte alltid är säkra på var gränsen för missförhållande går. Det var inte någon som hade gjort en anmälan där de var osäkra vilket kan betyda att de inte anmäler vid endast en misstanke som lagen faktiskt säger. Förskollärarna tycker att det är svårt att anmäla vid endast misstanke och att det blir ännu svårare om det finns brister i kunskapen om vad missförhållande är och innebär.

Genom att analysera vår empiri med role-set theory har vi satt förskolläraren i centrum och intervjupersonerna som en innehavare av den positionen. En positionsinnehavare har många olika roller att förhålla sig till och förskollärarna har själva berättat om svårigheterna i att de måste förhålla sig till barnen, barnens föräldrar, sina kollegor, chefen och socialtjänsten vilket också bekräftas av tidigare forskning vi läst. Detta kan

försvåra en anmälan och bidra till att förskollärarna inte anmäler tillräckligt många fall, eller väntar för länge med att anmäla.

7. Diskussion

Det finns en problematik i att vi har inriktat oss på att undersöka samförstånd och konsensus i förskollärarnas role-set eftersom det också är viktigt att ta upp vad som bidrar till konflikt. Trots detta återkommer förskollärarna till att prata om konsensus. Detta gör att teorin passar vår undersökning särskilt bra, eftersom vi har märkt ett behov av samförstånd hos förskollärarna då de strävar efter samförstånd mellan alla medlemmar i role-setet. Trots att förskollärarna pratar om konsensus kan vi se att de situationer de befinner sig i är konfliktfyllda. Under uppsatsens gång har det slagit oss att förskollärarna är utlämnade och ensamma när det kommer till anmälningsskyldigheten. Förskollärarna har berättat att de går till kollegor för att få stöd men att de som grupp sedan inte får vara delaktiga i vad som händer familjen. När de har gjort vad de ska, det vill säga gjort en anmälan, blir de lämnade och vet inte vad som händer familjen. Det har även framkommit i deras sätt att resonera kring anmälningsskyldigheten, att de själva tycker att det är svårt att veta när de ska anmäla och hur man egentligen upptäcker missförhållande. Hur de ska hantera föräldrar och socialtjänst vid en anmälan har också diskuterats och vissa förskollärare önskade bättre riktlinjer när de upptäcker missförhållande.

Vi tolkar det som att socialtjänsten förväntar sig, vill och litar på att förskollärarna anmäler om de upptäcker något, att det är en självklarhet att förskollärarna ska följa lagen. Men förskollärarna kan inte riktigt leva upp till de förväntningarna eftersom de själva inte vet exakt hur det går till när man anmäler, vad socialtjänsten gör eller om de litar på dem eller ej. Detta diskuterar även Coccozza (2007) som menar att socialtjänsten måste utarbeta riktlinjer för att de professionella anmälarna ska få ett så bra bemötande som möjligt och vi tolkar det som att det med hjälp av dessa riktlinjer skulle kunna innebära att förskollärarna lättare kan leva upp till förväntningarna. Återkopplingen skulle kunna få förskollärarna att lita mer på socialtjänsten, och på så sätt kan de leva upp till de förväntningar som finns på dem, om de vet exakt hur det går till och vet med säkerhet att man får det bemötandet efteråt skulle det kunna upplevas som enklare och det skulle kunna kännas bättre efteråt.

Det skulle därför vara intressant att titta närmare på detta, att undersöka vidare hur man bättre kan hjälpa förskollärarna att hantera alla de olika rollerna så att de känner sig säkra på sitt jobb och så att fler anmälningar faktiskt görs, även undersöka vidare vilken kunskap förskollärarna hade velat ha mer av och hur denna kan förmedlas på bästa sätt och vad mer kunskap kan leda till. Det hade också varit intressant att titta närmre på samarbetet mellan socialtjänst och förskola för att få bättre insikt i vad förväntningarna från de olika professionerna innebär för respektive profession och hur man kan arbeta för att göra samarbetet så bra som möjligt för båda parter.

8. Referenslista

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011) ”Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen” i Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber

Angelöw, Bosse & Jonsson, Thom (2000) *Introduktion till socialpsykologi* Lund: Studentlitteratur

Boglund, Anders (2003) ”Strukturalism och funktionalism” i Månsson, Per (red.) *Moderna samhällsteorier – Traditioner, riktningar, teoretiker* Stockholm: Bokförlaget Prisma

Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder* Malmö: Liber

Cocozza, Madeleine (2007). *The Parenting of Society: From Report to Support* Linköping: Institutionen för klinisk och experimentell medicin

Dombrowski, Stefan, & Gischlar, Karen (2006) *Supporting School Professionals through the Establishment of a School District Policy on Child Maltreatment*, *Education*, 127, 2, sida 234-243

Eriksson-Zetterquist, Ulla & Ahrne, Göran (2011) ”Intervjuer” i Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber

Forsén, Bosse. (1978) *Kritik av rollteorin* Göteborg: Bokförlaget Korpen

Grace, Gerald R (1972) *Role conflict and the teacher* London & Boston: Routleg & Kegan Paul

Jönson, Håkan (2010) *Sociala problem som perspektiv - en ansats för forskning och socialt arbete* Malmö: Liber

Killén, Kari (1993) *Svikna barn: om bristande omsorg och vårt ansvar för de utsatta barnen* Stockholm: Wahlström & Widstrand

Krase, Kathryn, S. (2013) *Educational Personnel As Reporters Of Suspected Child Maltreatment* *Children & Schools* 35.3: sida 147-154

Lennér Axelson, Barbro & Thylefors, Ingela (1996) *Om konflikter – Hemma och på jobbet* Stockholm: Natur & Kultur

Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (2006) ”Socialt arbete i ett internationellt perspektiv” i Meeuwisse, Anna, Sunesson, Sune & Swärd, Hans (red.) *Socialt arbete - en grundbok* Stockholm: Natur & Kultur

Merton, Robert K (1957) *Social Theory and Social Structure* Glencoe, Illinois: The free press

Merton, Robert K (1967) *On Theoretical Sociology – Five essays, old and new* Toronto, Ontario: Collier-Macmillan Canada

- Olsson, Staffan (2011) *Sekretess och anmälningsplikt i förskola och skola* Lund: Studentlitteratur
- Payne, Malcolm (2008) *Modern teoribildning i socialt arbete* Malmö: Natur & kultur
- Skolverket <http://www.skolverket.se/eleven-i-skolan> 2013-10-25
- SOU 2001:72, *Barnmisshandel – att förebygga och åtgärda*. Hämtat 2013-12-19 från regeringen.se
<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/2754>
- SOU 2011:33, *Rapportera, anmäla och avhjälpa missförhållanden – för barns och elevers bästa*. Betänkande av Utredningen om skyldighet att anmäla missförhållanden inom skolväsendet m.m. Stockholm. Hämtat 2013-10-23 från Regeringen.se
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/16/66/46/e89f1104.pdf>
- Socialstyrelsen (2004) *Anmälningskyldighet om missförhållanden som rör barn*
- Socialstyrelsen, STATISTIK SOCIALTJÄNST 2008:9, *Barn och unga - insatser år 2007*
Hämtat 2013-10-23 från Socialstyrelsen.se
http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/8883/2008-44-9_2008449.pdf
- Socialstyrelsen (2013) *Barn som far illa eller riskerar att fara illa – en vägledning för hälso- och sjukvården samt tandvården gällande anmälningskyldighet och ansvar*
Hämtat 2013-12-18 från Socialstyrelsen.se
<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19211/2013-11-1.pdf>
- Svensson, Birgitta (2013) *Barn som riskerar att fara illa i sin hemmiljö: Utmaningar i ett förebyggande perspektiv*. Karlstad: Karlstads universitet
- Svensson, Birgitta, & Janson, Staffan (2008) *Suspected Child Maltreatment: Preschool Staff in a Conflict of Loyalty*, *Early Childhood Education Journal*, 36, 1, sida 25-31
- Thurén, Torsten (2007) *Vetenskapsteori för nybörjare* Malmö: Liber AB
- Trost, Jan & Levin, Irene (2004) *Att förstå vardagen – med ett symbolisk interaktionistiskt perspektiv* Lund: Studentlitteratur
- Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*
- Wiklund, Stefan (2006) *Den kommunala barnavården - om anmälningar, organisation och utfall* Stockholm: Institutionen för socialt arbete - Socialhögskolan

9. Bilagor

Bilaga 1 - Intervjuguide

Inledning:

- Kort presentation av oss
- Syfte med intervjun - er historia, öppet för vad du vill prata om
- Upprepa det vi skrev i mailet
- Finns inget rätt eller fel

Bakgrund (Intervjupersonen)

- Kön
- Ålder
- Tid i verksamhet
- Övrig erfarenhet (utbildning)
- ålder på barnen de arbetar med?

- Vad tänker du på när du hör ordet anmälningsskyldighet?
- Hur tänker du kring ditt ansvar?
- Vilka erfarenheter har du av anmälningsskyldigheten?
- Har du någon gång gjort en anmälan till socialtjänsten?
- Har någon annan i din verksamhet gjort en anmälan/diskuterade ni den/hur kände du då osv?
- Hur blev det?
- Hur fungerade samarbetet med socialtjänsten/rektor/kollegor/föräldrar?
- känner du dig trygg i att lämna över en anmälan till socialtjänsten? (tilliten till soc)
- Om nej, har det funnits tillfällen då du har tvekat? Vad tror du anledningen var till att du aldrig anmälde?
- har du någon gång känt dig osäker kring anmälningsskyldigheten?
- Berätta?/Ge exempel
- I vad ligger osäkerheten?
- Vad var det som gjorde att ni tillslut anmälde/inte anmälde?
- Pratade ni med föräldrarna angående er oro?
- Rådfrågade du någon kring din oro?
- Fick du medhåll bland dina kollegor?

Relationen till föräldrarna/barnet

- Hur viktig är relationen till föräldrarna?
- Hur påverkar relationen till barnens föräldrar dig?
- Hur påverkar relationen till barnet dig?
- Är föräldrarna medvetna om att ni har en skyldighet att anmäla? Pratar man om det?
- Har du/ni upplevt att föräldrar uppträtt hotfullt i samband med anmälan?

- Vilka svårigheter upplever du angående anmälningsskyldigheten?
- Hur hanterar du/ni det
- Vilka förtjänster upplever du att det finns med anmälningsskyldigheten?/finns det något som är bra med anmälningsskyldigheten?

- Vilka rutiner har ni på er skola angående anmälan?
- hur resonerar ni på arbetsplatsen?
- kan ni kollegor prata med varandra? gör man det?
- Anser du att du har tillräcklig kunskap för att ta beslut om att anmäla eller ej?
- Hur resonerar ni kring det?
- Varifrån får du kunskapen/informationen?
- Hade du velat ha mer kunskap/information? På vilket sätt?

Avslutning

- finns det något du vill tillägga angående anmälningsskyldigheten/det vi har pratat om?
- Tack för att du var med, det hjälper oss jättemycket!

Möjliga teman

Ansvar - gemensamt/enskilt?

Olika situationer

Konflikt

Samarbete

Rutiner vid anmälningar

Kunskap

Relationer/tillit

Normer & värderingar

Bilaga 2 - Informationsbrev

Hej!

Vi är två socionomstudenter från Socialhögskolan i Lund. Vi studerar just nu på sjätte terminen, och ska skriva vår C-uppsats. Vi vill undersöka hur forskollärare tänker och resonerar kring anmälningsskyldigheten, både angående svårigheter och angående möjligheter som finns i att anmäla.

Vi undrar om ni är intresserade av att delta i vår uppsats som innebär att ni blir intervjuade av oss en och en i cirka 30-60 minuter. Vi vill gärna spela in intervjuerna om ni godkänner det, detta gör att ni kan lita på att ni blir helt korrekt citerade. Det är endast vi två som skriver uppsatsen som kommer att lyssna på inspelningen och bandet kommer att spelas över när vi har fått ner intervjuerna i text.

Om ni tackar ja till att delta i vår uppsats ska ni vara medvetna om att det är helt frivilligt och att ni när som helst får avbryta er medverkan. Ni och er arbetsplats kommer att vara anonyma och vi har tystnadsplikt. Intervjuerna kommer endast att användas till vår uppsats och om ni vill ta del av resultatet kan ni läsa den på Lunds Universitets hemsida i slutet av januari 2014.

Vi menar att ni som forskollärare sitter på viktig kunskap om anmälningsskyldigheten och hur den fungerar och uppfattas av forskollärare, och vi skulle uppskatta väldigt mycket om ni ville hjälpa oss med vår uppsats. Ni kan med ert deltagande bidra till att vi som framtida socionomer får bättre kunskap om hur anmälningsskyldigheten fungerar i praktiken.

Vi hoppas på att kunna genomföra intervjuerna i november månad, så vi är jättetacksamma om ni hör av er så snart som möjligt. Berätta gärna för oss om vi behöver ett godkännande från er chef för att få komma ut och prata med er. Ni anmäler er genom att mejla till oss men det går också bra att höra av er om ni har ytterligare frågor. Mejla till XXXX eller XXXX

Det går också bra att mejla vår handledare Mikael Sandgren: XXXX

Tack på förhand, vi hoppas ni vill hjälpa oss!

Vänliga hälsningar

Linn Adolfsson & Emma Ljungsten